

ZARZĄDZENIE NR 204/2025
BURMISTRZA KARCZEWA
z dnia 31 grudnia 2025 r.

w sprawie wprowadzenia planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego
Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025r. poz. 1153), art. 6 d ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2025 r. poz. 798) oraz z § 7 Rozporządzenia Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2025 r. poz. 1882) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjny obowiązujący w Gminnym Żłobku „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie , który stanowi Załącznik do niniejszego Zarządzenia.

§ 2. Wykonanie Zarządzenia powierza się Dyrektorowi Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2026r.

Burmistrz Karczewa
Michał Rudzki

Żłobek Gminny w Karczewie

wesoła ciuchcia

PLAN

OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZO-EDUKACYJNY

Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie

Dyrektor Żłobka:
(podpis dyrektora żłobka)

Obowiązuje od dnia 01.01.2026r.

Zatwierdzam
(podpis burmistrza)

Karczew, 2025 r.

WIZYTÓWKA PLACÓWKI

Gminny Żłobek „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie

Nazwa:	Gminny Żłobek „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie
Organ prowadzący:	Gmina Karczew
Typ placówki:	Żłobek (instytucja opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat)
Nr wpisu do rejestru:	28677/Z

Lokalizacja:

Adres:	ul. Słowackiego 3, 05-480 Karczew
Dostęp do środków transportu i miejsc parkingowych:	Do Żłobka można dotrzeć środkami komunikacji miejskiej. Przy budynku Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia”, wzdłuż ul. Słowackiego, powstało 10 nowych miejsc parkingowych ogólnodostępnych. Żłobek nie posiada wyznaczonego miejsca dla osób niepełnosprawnych.
Bliskość terenów zielonych:	Gminny Żłobek „Wesoła Ciuchcia” usytuowany jest na działce o powierzchni ponad 3221 m ² ze starodrzewiem sosnowym. Na terenie Żłobka powstały również nowe nasadzenia zieleni.

Kierownictwo i kontakt:

Dyrektor:	mgr Anna Mielczarek-Zowczak
Sekretariat:	Kamila Tarnawska
Kontakt:	 (22) 18 000 99 sekretariat@zlobekkarczew.pl zlobekkarczew.pl
Godziny otwarcia	Poniedziałek – Piątek: 7:00 – 17:00 Soboty, niedziele i święta: nieczynne Przerwa wakacyjna: sierpień (cały miesiąc)

Struktura i zasoby:

Liczba miejsc:	100
Grupy wiekowe:	Grupy młodsze (GRUPA ZIELONA I ŻÓŁTA) – 1-2 lat Grupy starsze (GRUPA NIEBIESKA I POMARAŃCZOWA) – 2-3 lat
Dostępność specjalistycznych sal:	W Żłobku znajduje się Sala Doświadczania Świata, Gabinet logopedyczny, Gabinet pielęgniarski
Przestrzeń zewnętrzne:	Żłobek posiada nowoczesny Plac zabaw z bezpieczną nawierzchnią. Na terenie żłobka zorganizowany został ogródek dydaktyczny oraz tzw. „sala letnia” (altana wyposażona w stoliki do pracy);

Bezpieczeństwo i dostosowanie do potrzeb dzieci:

Dostosowanie obiektu:

Obiekt jest w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych (budynek parterowy, szerokie drzwi, video-domofony, toaleta dla niepełnosprawnych)

Monitoring:

Obiekt jest monitorowany.

§ 1 WPROWADZENIE

1. Podstawa prawna.

Plan opiekuńczo-wychowawczo- edukacyjny Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie, zwany dalej Planem OWE, został opracowany zgodnie z:

- Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 13 grudnia 2024 r. w sprawie standardów opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U.2024.1882);
- Ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U.2025.798);
- Konwencję o Prawach Dziecka (Dz.U.1991.120.526).

2. Organizacja opieki, wychowania i edukacji

- 2.1. Żłobek realizuje opiekę, wychowanie i wsparcie edukacyjne zgodnie ze standardami określonymi w rozporządzeniu z dnia 13 grudnia 2024 r., ustawą o opiece nad dziećmi do lat 3 oraz postanowieniami Konwencji o prawach dziecka. Zapewnia dziecku warunki zbliżone do domowych, wsparcie rozwojowe dostosowane do indywidualnych potrzeb oraz organizację środowiska sprzyjającego samodzielności, w tym poprzez wykorzystanie elementów pedagogiki Montessori. Opieka sprawowana jest w sposób uwzględniający zasady relacyjności, komunikacji empatycznej oraz podejścia bez kar i nagród, przy zachowaniu ścisłej współpracy z rodzicami.
- 2.2. Podstawowym celem żłobka jest wspieranie rodziny w opiece i wychowaniu dzieci oraz zapewnienie dzieciom bezpiecznej przestrzeni do nauki przez zabawę w czasie, gdy rodzice nie mogą być obecni. Kadra, uważnie towarzysząc dzieciom, wspiera ich rozwój, pomaga w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami, współpracy w grupie oraz w nauce samodzielnej i twórczej zabawy, respektując indywidualne potrzeby i tempo każdego dziecka.
- 2.3. Żłobek funkcjonuje w oparciu o obowiązujące akty prawne oraz wewnętrzne dokumenty regulujące warunki opieki nad dziećmi. Dokumentacja formalna i merytoryczna stanowi podstawę spójności działań zespołu, dzięki czemu pracownicy działają zgodnie z celami, zadaniami i wartościami żłobka – opartymi na szacunku, bliskości i partnerstwie z dzieckiem i rodziną. Dokumenty te wspierają także rozwój i doskonalenie codziennej pracy żłobka.
- 2.4. W planie uwzględniono elementy: **Pedagogiki Montessori, Podejścia Jespera Juula, Porozumienia bez Przemocy (NVC), Wychowania bez kar i nagród oraz Rodzicielstwa bliskości.**

§ 2 CELE OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZO-EDUKACYJNE

1) Głównym celem planu OWE Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie jest zapewnienie dzieciom w wieku do lat 3 opieki, wychowania i wsparcia edukacyjnego w warunkach sprzyjających bezpieczeństwu, bliskości i rozwojowi indywidualnemu, w duchu pedagogiki bliskości, Montessori, podejścia Jespera Juula, wychowania bez kar i nagród oraz komunikacji empatycznej (NVC). Plan ma na celu wspieranie samodzielności, kompetencji społecznych, umiejętności komunikacyjnych i emocjonalnych dzieci, tworzenie środowiska dostosowanego do ich potrzeb i rytmu rozwoju, a także rozwijanie współpracy i partnerstwa z rodzinami, przy jednoczesnym respektowaniu obowiązujących standardów opieki i przepisów prawa.

2) CELE OGÓLNE:

1) Zapewnienie dzieciom bezpiecznych, stabilnych i pełnych szacunku warunków pobytu, poprzez organizację codziennej opieki uwzględniającej indywidualne potrzeby rozwojowe dzieci, respektującej prawa dziecka wynikające z Konwencji o prawach dziecka oraz realizującej podstawowe potrzeby życiowe: fizjologiczne, potrzeby bezpieczeństwa, bliskości, uwagi, szacunku i akceptacji.

- 2) **Wspieranie harmonijnego rozwoju emocjonalnego, społecznego i fizycznego dzieci**, w szczególności rozwijanie umiejętności samoregulacji, budowania poczucia bezpieczeństwa, autonomii i sprawczości, w atmosferze relacji opartych na zaufaniu, empatii i wzajemnym szacunku.
- 3) **Tworzenie przygotowanego środowiska edukacyjnego**, inspirowanego pedagogiką Montessori, które umożliwi dzieciom samodzielne działanie, eksplorowanie świata, rozwijanie ciekawości poznawczej, koncentracji, wytrwałości oraz uczenia się poprzez doświadczenie i zabawę.
- 4) **Wspieranie rozwoju kompetencji komunikacyjnych i społecznych**, poprzez modelowanie empatycznej komunikacji zgodnej z założeniami Porozumienia bez Przemocy (NVC), bez stosowania kar i nagród, z poszanowaniem godności dziecka i jego wewnętrznej motywacji.
- 5) **Budowanie relacji opartych na szacunku, autentyczności i empatii** między dziećmi a dorosłymi oraz wśród samych dzieci. zgodnie z podejściem Jespera Juula.
- 6) **Kształtowanie motywacji wewnętrznej**, umiejętności regulacji emocji i podejmowania decyzji bez stosowania kar i nagród.
- 7) **Respektowanie praw dziecka w codziennej pracy**, ze szczególnym uwzględnieniem godności, podmiotowości, prawa do wyrażania uczuć i potrzeb, prawa do rozwoju oraz prawa do ochrony przed przemocą, zaniedbaniem i dyskryminacją.
- 8) **Współpraca z rodzicami** w celu ujednolicenia oddziaływań wychowawczych oraz podnoszenia kompetencji rodzicielskich.

3) CELE SZCZEGÓŁOWE są realizowane w codziennej pracy instytucji i umożliwiają rozwój wiedzy, umiejętności i dyspozycji dzieci. Cele szczegółowe muszą być dopasowane do indywidualnych możliwości dzieci w grupie. Wśród celów szczegółowych warto wymienić np.:

1) Budowanie relacji opartych na szacunku, autentyczności i empatii

- Modelowanie zachowań opartych na wzajemnym szacunku (łagodny ton głosu, uważne słuchanie, kontakt na poziomie oczu dziecka);
- Wspieranie umiejętności wyrażania uczuć poprzez nazywanie emocji i stosowanie komunikatów opisowych;
- Zapewnienie czasu na indywidualny kontakt jeden na jeden z każdym dzieckiem każdego dnia;
- Zachęcanie dzieci do nawiązywania relacji, wspólnej zabawy i współpracy;
- Wzmacnianie autentyczności dziecka poprzez akceptowanie jego emocji, opinii i sygnałów niewerbalnych.

2) Kształtowanie motywacji wewnętrznej i regulacji emocji bez kar i nagród

- Kształtowanie u dziecka pozytywnego obrazu siebie poprzez rezygnowanie z ocen i etykiet na rzecz opisu faktów, emocji i potrzeb;
- Wspieranie naturalnych konsekwencji działania, a nie systemów nagród;
- Kształtowanie umiejętności rozpoznawania własnych potrzeb i odczuć;
- Modelowanie strategii regulacji emocji (oddech, wyciszenie, bliskość, zmiana aktywności);
- Towarzyszenie dziecku w przeżywaniu trudnych emocji bez presji na ich szybkie wygaszenie;
- Wzmacnianie motywacji do podejmowania wysiłku poprzez zachęty, a nie pochwały warunkowe.

3) Tworzenie środowiska sprzyjającego swobodnej eksploracji i uczeniu się

- Rozwijanie samodzielności dziecka, poprzez przygotowanie bezpiecznego i dostępnego otoczenia;
- Wspieranie harmonijnego rozwoju, poprzez zapewnienie różnorodnych materiałów i pomocy edukacyjnych dostosowanych do wieku, potrzeb i aktualnych zainteresowań dzieci;
- Wspieranie indywidualnego rozwoju, poprzez umożliwianie pracy we własnym tempie, bez nadmiernych instrukcji;
- Kształtowanie poczucia porządku i estetyki poprzez stałe, znane dziecku miejsca dla przedmiotów.

4) Rozwój samodzielności i sprawczości

- wspieranie samodzielności dzieci w czynnościach samoobsługowych;
- wzmacnianie poczucia sprawczości i wpływu dziecka na otoczenie, poprzez dostosowanie otoczenia do możliwości dziecka oraz umożliwienie mu podejmowania samodzielnych wyborów na miarę jego możliwości (np. aktywność, zabawka, miejsce zabawy, sposób uczestniczenia);
- budowanie pozytywnego obrazu siebie oraz poczucia kompetencji, poprzez komunikaty wzmacniające sprawczość, stwarzanie okazji do rozwiązywania prostych problemów i dostosowanie zadań w taki sposób, aby dziecko było w stanie odnieść sukces.

5) Rozwój emocjonalny i samoregulacja

- wspieranie poczucia bezpieczeństwa u dzieci, przez zapewnianie stałego, przewidywalnego rytmu dnia;
- budowanie poczucia bezpieczeństwa poprzez łagodną i opisową komunikację;
- wspieranie poczucia bezpieczeństwa i samoregulacji dzieci, poprzez tworzenie przygotowanego otoczenia, które jest przewidywalne dla dzieci i odpowiada na ich potrzeby;
- rozwijanie umiejętności rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji;
- kształtowanie umiejętności regulacji emocji (samodzielnie lub z udziałem dorosłego);
- budowanie poczucia bezpieczeństwa poprzez zapewnianie łagodnej adaptacji z udziałem rodzica;
- zapewnianie bezpieczeństwa fizycznego i emocjonalnego;
- wspieranie umiejętności rozwiązywania konfliktów bez wskazywania winnego, z koncentracją na potrzebach obu stron;
- rozwoju emocjonalnego i samoregulacji, poprzez odpowiedni dobór aktywności.

7) Rozwój społeczny i relacyjny

- kształtowanie poczucia tożsamości, odrębności;
- rozwijanie uważności na potrzeby innych;
- rozwijanie umiejętności współpracy w grupie i rozwiązywania konfliktów;
- rozwijanie kompetencji społecznych za pomocą odpowiedniego doboru aktywności.

8) Rozwój komunikacji i języka

- kształtowanie gotowości do porozumiewania się z innymi;
- rozwijanie kompetencji językowych poprzez codzienny dialog, nazywanie doświadczeń i emocji;
- modelowanie empatycznej komunikacji opartej na faktach, uczuciach i potrzebach;
- rozwijanie mowy poprzez opisywanie działań, nazywanie emocji, odpowiedni dobór aktywności.

9) Rozwój poznawczy i ciekawość świata

- kształtowanie gotowości do poznawania świata poprzez swobodną eksplorację i zabawę;
- rozwijanie ciekawości świata, koncentracji na zadaniu i wytrwałości.
- rozwijanie umiejętności dzielenia i utrzymywania wspólnego pola uwagi.
- rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego;
- rozwijanie wiedzy o najbliższym otoczeniu społecznym i przyrodniczym;
- kształtowanie postawy uważności i szacunku wobec ludzi, przyrody i przedmiotów.

10) Rozwój fizyczny i sensoryczny

- rozwijanie sprawności ruchowej, koordynacji i równowagi, poprzez odpowiednią organizację przestrzeni oraz umożliwienie codziennej aktywności ruchowej dostosowanej do możliwości dzieci;
- kształtowanie świadomości własnego ciała, jego możliwości i granic;
- wspieranie umiejętności rozpoznawania i sygnalizowania potrzeb fizjologicznych;
- kształtowanie umiejętności odpoczynku i regeneracji;
- wspieranie integralności sensorycznej poprzez różnorodne doświadczenia zmysłowe;

- dbanie o zapewnienie dzieciom odpowiedniej diety sensorycznej, poprzez minimalizowanie bodźców płynących z otoczenia (tj. hałas, nadmiar dekoracji, bałagan).

11) Rozwój twórczy:

- wspieranie twórczej ekspresji dzieci, poprzez tworzenie warunków do swobodnej ekspresji twórczej; (umożliwianie działań plastycznych, muzycznych i sensorycznych bez narzucania efektu);

6) Respektowanie praw dziecka

- zapewnienie dziecku możliwości wyrażania uczuć, opinii i potrzeb w sposób dla niego dostępny;
- uwzględnianie zdania dziecka w codziennych sytuacjach (np. wybór zabawy, tempo posiłku);
- ochrona dziecka przed przemocą, zaniedbaniem i dyskryminacją;
- traktowanie dziecka jako pełnoprawnej osoby z godnością i własnymi granicami;
- dbanie o intymność dziecka podczas czynności higienicznych, ubierania i odpoczynku.

7) Współpraca z rodzicami

- budowanie relacji z rodzicami poprzez organizację spotkań i konsultacji, oraz codzienną, rzetelną wymianę informacji o zachowaniu i potrzebach dziecka;
- włączanie rodziców w proces adaptacji dziecka i jego dalszy rozwój;
- prowadzenie działań wspierających kompetencje rodzicielskie.

§ 3 OPIEKA I BEZPIECZEŃSTWO

1. Pielęgnacja i higiena

- 1.1.** Opiekunowie sprawują codzienną opiekę pielęgnacyjną nad dziećmi, dbając o higienę, komfort i poczucie bezpieczeństwa dzieci, bez presji, pośpiechu i ocen.
- 1.2.** Czynności pielęgnacyjne przebiegają w atmosferze spokoju, bliskości i szacunku do tempa dziecka.
- 1.3.** Opiekunowie wspierają samodzielność dzieci poprzez umożliwianie dziecku udziału w czynnościach higienicznych na miarę jego możliwości oraz pomoc w nazywaniu potrzeb, uczuć i działań.
- 1.4. Opiekunowie dbają o bezpieczeństwo dzieci podczas czynności pielęgnacyjnych i higienicznych poprzez:**
 - Stały, uważny nadzór nad dziećmi podczas czynności higienicznych.
 - Zapewnienie bezpiecznej, dostosowanej przestrzeni.
 - Stosowanie środków higienicznych odpowiednich do wieku.
 - Bieżącą kontrolę czystości i higieny pomieszczeń.
- 1.5.** Szczegółowa lista działań personelu wspierających autonomię dziecka podczas czynności higienicznych znajduje się w **Załączniku nr 9**.

2. Żywnienie

- 2.1.** Dzieci spożywają posiłki w atmosferze spokoju, bliskości i poszanowania indywidualnych potrzeb.
- 2.2. Opiekunowie wspierają samodzielność dzieci** poprzez doskonalenie umiejętności życia praktycznego (tj. nalewanie, nakładanie, przesypanie, obieranie) oraz pozostawiają przestrzeń na decydowanie o tempie jedzenia i ilości spożywanego posiłku.
- 2.3. Opiekunowie modelują postawy dzieci wobec żywienia oraz kształtują zdrowe nawyki żywieniowe,** poprzez dawanie osobistego przykładu, możliwości zdobywania pozytywnych doświadczeń i wiedzy związanej z jedzeniem, oraz stosowanie w codziennej pracy komunikacji empatycznej (bez presji kar i nagród, zachęcając bez wymuszania, z poszanowaniem granic i odmowy dziecka).
- 2.4. Opiekunowie dbają o bezpieczeństwo dzieci podczas posiłków poprzez:**
 - Stałą obserwację i reagowanie na sygnały dziecka.
 - Kontrolę temperatury potraw przed podaniem.
 - Używanie bezpiecznych, dostosowanych naczyń, sztućców i krzesel.
 - Zapewnienie czystości stołów i przestrzeni jadalnej.
- 2.5.** W każdej sali grupy, **zawsze dostępna jest dla dzieci woda do picia** dystrybuowana ze szklanych dzbanków z filtrem. Każde dziecko posiada bidon lub kubeczek (na bieżąco uzupełniany przez

opiekunów), po który może sięgnąć w każdym momencie w ciągu dnia. Miejsce przechowywania bidonów jest dzieciom znane i dostępne.

2.6. Szczegółowa lista działań personelu wspierających samodzielność i dobrostan dzieci podczas posiłków znajduje się w **Załączniku nr 8**.

3. Odpoczynek

3.1. W ramowym planie dnia Gminnego Żłobka „Wesoła ciuchcia” wyznaczony jest czas na odpoczynek dzieci.

3.2. W naszym Żłobku odpoczynek traktowany jest jako czas regeneracji, nie obowiązkowy sen.

3.3. Podczas leżakowania opiekunowie dbają o zapewnienie dzieciom atmosfery spokoju i poczucia bezpieczeństwa, z poszanowaniem potrzeb i granic dziecka.

3.4. Oprócz odpoczynku na leżakach dzieci mają w ciągu dnia możliwość odpoczynku w ciszy w specjalnie przygotowanych strefach „Cichych Domkach” (dokumentacja fotograficzna **Załącznik nr 10**) z poduszkami i materacami, umiejscowionych w pobliżu kącioń bibliotecznych, miękkich pufach lub dywanie, z poszanowaniem ich indywidualnych wyborów.

3.5. Komunikacja empatyczna: nazywanie emocji i potrzeb dziecka.

3.6. Opiekunowie dbają o bezpieczeństwo dzieci podczas posiłków poprzez:

- Stałą obserwację i reagowanie na sygnały dziecka podczas odpoczynku.
- Kontrolę ułożenia ciała i komfortu termicznego.
- Zachowanie bezpiecznych odstępów między leżaczkami lub używanie ekranów wyciszających.
- Dbanie o regularne oddawanie rodzicom pościeli do prania (min. raz na 2 tygodnie);
- Regularne wietrzenie pomieszczenia.

§ 4 Praca z dziećmi - kluczowe założenia metodyczne oraz wskazówki, jak łączyć podejścia

1. Praca opiekunów opiera się na **indywidualnym podejściu, obserwacji i reagowaniu na potrzeby emocjonalne i rozwojowe każdego dziecka**. Stosowane metody i formy wspierają samodzielność, aktywność poznawczą, rozwój emocjonalny i społeczny, a także budowanie poczucia bezpieczeństwa.

2. Wykorzystywane w Żłobku **metody pracy łączą podejście tradycyjne** (tj. praca w oparciu o zabawy ruchowe, konstrukcyjne, muzyczno-rytmiczne, plastyczne czy czytanie literatury dziecięcej) **z elementami metod i nurtów bliskościowych**, podążających za dzieckiem oraz uznających jego prawo do aktywnego współuczestniczenia we własnym rozwoju, tj.:

- 1) Pedagogiki Montessori w zakresie** tworzenia przygotowanego, bezpiecznego i uporządkowanego otoczenia sprzyjającego samodzielności, umożliwiania dzieciom dokonywania wyborów i rozwijania poczucia sprawczości, wspierania naturalnej ciekawości i samodzielnego odkrywania świata, a także szacunku do indywidualnego tempa rozwoju oraz różnic między dziećmi.
- 2) Podejścia Jespera Juula w zakresie** traktowania dziecka jako pełnoprawnego partnera relacji z własnymi uczuciami i granicami; budowania relacji opartej na autentyczności, odpowiedzialności osobistej i wzajemnym szacunku; wspierania u dziecka poczucia własnej wartości, poprzez adekwatne, opisowe informacje zwrotne, unikanie ocen, etykietowania i manipulowania zachowaniem.
- 3) Porozumienia bez Przemocy (NVC) w zakresie** uważnego słuchania i empatycznego reagowania na potrzeby dzieci; pomocy dzieciom w nazywaniu emocji, rozwiązywaniu konfliktów poprzez dialog i szukanie rozwiązań uwzględniających potrzeby wszystkich stron oraz rezygnację z komunikatów oceniających czy zawstydzających na rzecz komunikacji opartej na szacunku.
- 4) Wychowania bez kar i nagród w zakresie** wzmacniania motywacji wewnętrznej dziecka, poprzez zastępowanie kar i nagród budowaniem relacji opartej na współpracy, rozmowie, naturalnych konsekwencjach i wspólnym szukaniu rozwiązań. Budowaniu odpowiedzialności za własne działania i samoregulację, zamiast posłuszeństwa wynikające ze strachu lub oczekiwania nagrody.
- 5) Rodzicielstwa bliskości w zakresie** budowania poczucia bezpieczeństwa opierającego się na czułości, responsywności i wrażliwości na sygnały dziecka; wspieranie więzi poprzez stałość relacji, empatię i

akceptację emocji. Opiekunowie tworzą atmosferę, w której dziecko może rozwijać zaufanie do dorosłych i do świata.

3. Personel organizuje codzienne aktywności w oparciu o zróżnicowane formy pracy dydaktyczno-wychowawczej, dostosowane do aktualnych potrzeb i możliwości rozwojowych dzieci, tj.:

1) Ze względu na organizację:

- praca indywidualna – dostosowana do tempa i możliwości dziecka,
- praca w małych grupach – wspólne zabawy, współpraca, rozwiązywanie problemów,
- praca zbiorowa – krótkie aktywności z całą grupą (piosenka, krąg powitalny), wspólne rytuały, śpiew, taniec, uroczystości.

2) Ze względu na aktywność dziecka:

- zabawa swobodna – dziecko samo wybiera aktywność, opiekun towarzyszy i obserwuje.
- zabawa kierowana – opiekun proponuje aktywność (np. lepienie z masy solnej);
- zabawa naśladowcza – klaskanie, pokazywanie części ciała, proste gesty;
- zabawy ruchowe – turlanie, taniec, ćwiczenia z piłką;
- zabawy sensoryczne – piasek kinetyczny, woda, faktury, zapachy;
- zabawy muzyczno-rytmiczne – śpiewanie, instrumenty, kołysanki.

3) Ze względu na rozwój dziecka:

- formy wspierające rozwój mowy – rymowanki, książeczki, dialog z dzieckiem.
- formy wspierające samodzielność – próby jedzenia, ubierania, sprzątnia.
- formy wspierające rozwój społeczno-emocjonalny – wspólne zabawy, rytuały, bezpieczna bliskość.

4) Ze względu na organizację czasu i miejsca: zabawy w sali grupy i zabawy w ogrodzie żłobkowym.

4. Personel pracuje w oparciu o 4 filary niezbędne do efektywnej pracy z dziećmi w ujęciu bliskościowym i wpływają na wyniki oddziaływań w każdej sferze rozwoju dziecka:

4.1. Atmosfera i budowanie relacji z dziećmi

Opiekunki budują z dziećmi **responsywne, bezpieczne i wzajemne relacje** oparte na szacunku, empatii i autentyczności.

1) Relacja z dzieckiem jest fundamentem codziennej pracy

Każde dziecko jest traktowane jako pełnoprawna osoba i równorzędny partner w relacji. Opiekunowie szanują jego emocje, potrzeby i tempo rozwoju, unikają postrzegania dziecka jako „małego dorosłego”, jednocześnie dostrzegając je jako kompetentne w swoim rozwoju.

2) Empatyczna i uważna komunikacja. Interakcje z dziećmi oparte są na obserwacji, rozpoznawaniu uczuć i potrzeb oraz formułowaniu jasnych, łagodnych komunikatów („Widzę, że jesteś smutny... potrzebujesz bliskości...”). Ton głosu, kontakt wzrokowy i mowa ciała są dostosowane do wieku i możliwości dziecka.

3) Bliskość i responsywność. Opiekunowie reagują na sygnały dzieci (płacz, gest, spojrzenie) szybko, z czułością i spokojem, wzmacniając poczucie bezpieczeństwa — podstawę bezpiecznego przywiązania. Dziecko ma prawo do kontaktu fizycznego zgodnego z jego potrzebami (przytulenie, trzymanie za rękę, wspólne siedzenie), przy pełnym poszanowaniu jego granic.

4) Codzienna obecność na poziomie dziecka. Opiekunowie spędzają czas blisko dzieci — siadają obok, nawiązują kontakt wzrokowy, towarzyszą im w emocjach i działaniach. W relacji kierują się zasadą „blisko, ale nie zamiast” — wspierają i zachęcają, ale nie wyręczają; podążają za dzieckiem, a nie prowadzą je siłą.

5) Praktyki Montessori — samodzielność i stałość dorosłego

Dorosły wspiera dziecko w odkrywaniu i samodzielnym działaniu („Pomóż mi zrobić to samemu”),

tworząc warunki sprzyjające swobodnej eksploracji. Tam, gdzie to możliwe, dzieci mają kontakt ze stałymi opiekunami, co buduje przewidywalność i stabilność relacji.

- 6) **Organizacja przestrzeni wspierająca bezpieczeństwo emocjonalne.** Przestrzeń żłobka jest uporządkowana, harmonijna, nieprzeładowana bodźcami, z miejscami do odpoczynku i wyciszenia oraz z możliwością swobodnego wyboru aktywności i poruszania się — przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa.
- 7) **Ciepła, domowa atmosfera.** W żłobku panuje klimat akceptacji, w którym dzieci mogą swobodnie wyrażać swoje emocje i potrzeby, bez obawy przed oceną, karą czy nagrodą.
- 8) **Adaptacja oparta na towarzyszeniu emocjonalnym**
Proces adaptacji dziecka przebiega w atmosferze uważności i wsparcia. Dorośli towarzyszą dzieciom w trudnych emocjach („Widzę, że trudno ci się rozstać z mamą — jestem przy tobie”), pozwalając im przeżywać uczucia przy pełnej obecności i dostępności opiekuna.

4.2. Aktywne słuchanie i empatyczna komunikacja

Opiekunowie stosują **aktywną i empatyczną formę słuchania**, która jest kluczowa zarówno w **NVC**, jak i w podejściu Jespera Juula. Celem jest **budowanie relacji opartej na zaufaniu, wspieranie samoregulacji emocjonalnej i rozwój kompetencji komunikacyjnych dziecka.**

1) **Komentowanie działań i odzwierciedlanie emocji**

Opiekunowie obserwują dziecko i komentują jego działania, jednocześnie nazywając dostrzeżone emocje i potrzeby, np.: „Widzę, że próbujesz...”, „Wygląda na to, że chcesz jeszcze raz spróbować”.

2) **Opis zamiast oceniania**

Zamiast ocen, etykiet i pochwał warunkowych (np. „super”, „ładnie”), opiekunowie stosują **komunikaty opisowe**, koncentrując się na procesie, relacjach przyczynowo-skutkowych i doświadczeniu dziecka, np.: „Woda płynie z kubka do butelki”, „Kiedy przechylnasz, wlewa się szybciej”. Opis wspiera ciekawość poznawczą i motywację wewnętrzną dziecka.

3) **Przewidywanie i opisywanie kolejności zdarzeń**

Opiekunowie **opisują sekwencję wydarzeń**, wspierając orientację dziecka w czasie i budowanie poczucia bezpieczeństwa, np.: „Najpierw założymy buty, potem wyjdziemy na spacer”. Pomaga to dziecku rozumieć przebieg dnia i lepiej regulować emocje w sytuacjach przejścia między aktywnościami.

4) **Budowanie kontaktu, zaufania i regulacji emocji**

Aktywne słuchanie i empatyczne reagowanie umożliwia dziecku **doświadczenie bycia zrozumianym**, wzmacnia poczucie bezpieczeństwa i sprzyja rozwojowi samoregulacji. Empatyczna komunikacja wspiera rozwój komunikacji werbalnej i niewerbalnej oraz budowanie relacji opartych na zaufaniu.

5) **Empatyczne odzwierciedlenie uczuć w trudnych sytuacjach**

W sytuacjach trudnych emocjonalnie opiekun **towarzyszy dziecku z empatią**, odzwierciedlając jego uczucia i potrzeby, np.: „Widzę, że jesteś zasmucony. Czy potrzebujesz przytulenia?”. Dziecko ma możliwość przeżywania emocji w bezpieczny sposób, przy wsparciu dorosłego, co sprzyja rozwojowi **kompetencji emocjonalnych, samoregulacji i poczucia sprawczości.**

4.3. Podążanie za naturalną aktywnością dziecka (standardy włączania się do zabawy i aktywności dzieci)

Zgodnie z podejściem bliskościowym opiekun **podąża za dzieckiem**, włączając się w aktywność tylko wtedy, gdy dziecko tego potrzebuje.

- 1) **Opiekun nie narzuca zabawy**, ale jest gotowy do towarzyszenia, modelowania działań lub delikatnego wsparcia.

- 2) **Opiekun respektuje autonomię dziecka.** Jeśli obecność dorosłego przeszkadza koncentracji, opiekun wycofuje się, pozostając w pobliżu.
- 3) **Opiekun buduje z dzieckiem relację opartą na szacunku i partnerstwie,** dlatego dba, aby jego uczestnictwo nie zaburzało potrzeb dziecka dotyczących samodzielności, eksploracji czy spokoju.
- 4) Podczas eksploracji środowiska **opiekun dba o bezpieczeństwo dziecka,** będąc aktywnym obserwatorem, a nie kierownikiem działań.

4.4. Przygotowane otoczenie, czyli materiały i środowisko montessoriańskie

Opiekun przygotowuje bezpieczne, przewidywalne i rozwojowe środowisko, dostarczając materiały oraz narzędzia zgodne z pedagogiką Montessori i potrzebami najmłodszych dzieci. Przestrzeń jest uporządkowana, dostępna dla dzieci i sprzyja ich samodzielności, eksploracji oraz budowaniu poczucia bezpieczeństwa.

1) Charakter materiałów i organizacja przestrzeni

- Materiały są **proste, naturalne, bezpieczne** i dostępne na poziomie dziecka, dobrane do jego możliwości i aktualnych potrzeb rozwojowych.
- Meble o prostej lekkiej konstrukcji pozwalają na elastyczność i dostosowywanie aranżacji sali do aktualnych potrzeb dzieci;
- W sali znajdują się **kąciki wyciszenia** (miejsce cichego odpoczynku w ciągu dnia) – miejsca z miękkimi poduszkami, książkami o emocjach oraz przestrzenią do odpoczynku z opiekunem, wspierające budowanie bezpiecznej więzi.

2) Sposób wprowadzania materiałów

- Opiekun proponuje nowe elementy **w odpowiedzi na obserwację dziecka,** gdy widzi, że mogą wzbogacić jego aktywność (np. dodanie lejka do zabawy wodą).
- Dziecko **samodzielnie decyduje,** czy i kiedy skorzysta z dostępnych materiałów;
- Opiekun może towarzyszyć dziecku poprzez **zabawę równoległą,** modelując sposób wykorzystania materiału;

3) Przewidywalność i rytuały

- Przestrzeń i rytm dnia są zorganizowane tak, aby budować **poczucie przewidywalności i bezpieczeństwa,** kluczowe dla rozwoju dziecka do lat 3.
- Stałe rytuały (powitanie, pożegnanie, posiłki, czas na odpoczynek) wzmacniają poczucie przynależności oraz wspierają regulację emocjonalną.

4.5. Szczegółowe wskazówki metodyczne dla personelu w zakresie budowania bezpiecznych, opartych na szacunku relacji z dziećmi znajdują się w załączniku nr 2.

5. Personel pracuje w oparciu o wskazówki metodyczne wspierające rozwój dzieci w poszczególnych sferach rozwoju:

5.1. Rozwój emocjonalny i społeczny oraz aktywne słuchanie

Opiekunowie wspierają rozwój emocjonalny i społeczny dzieci poprzez **budowanie bezpiecznej relacji, uważną komunikację oraz modelowanie konstruktywnych zachowań.** W pracy codziennej stosują empatię, aktywne słuchanie, **Porozumienie bez Przemocy (NVC)** oraz podejście Jespera Juula, uznając emocje dziecka za ważne i wspierając jego kompetencje społeczne, samoregulację oraz poczucie sprawczości. **Uznawanie i akceptacja emocji dziecka**

1) Uznawanie i akceptacja emocji dziecka jako fundament rozwoju społecznego

- **Dziecko ma prawo do wszystkich emocji** – zarówno radości, smutku, złości, jak i frustracji – a opiekunowie nazywają je i akceptują bez oceniania, np.: „Widzę, że płaczesz – możesz być smutny” albo „Wygląda na to, że czujesz złość”.

- Dorosły **towarzyszy dziecku w przeżywaniu emocji**, oferując obecność, bliskość i wsparcie, nigdy izolację ani karę. Tworzy w ten sposób **bezpieczną przestrzeń do wyrażania uczuć**, buduje poczucie bezpieczeństwa oraz wspiera rozwój kompetencji emocjonalnych i zaufania do dorosłego.

2) Aktywne słuchanie i uważna komunikacja

- a) Opiekunowie stosują **empatyczne i aktywne słuchanie**, komentując działania dziecka i odzwierciedlając jego emocje oraz potrzeby, np.: „Widzę, że próbujesz...” albo „Wygląda na to, że chcesz jeszcze raz spróbować”.
- b) Zamiast ocen i pochwał warunkowych opiekunowie stosują komunikaty opisowe, skupiające się na procesie i wysiłku dziecka, co wspiera rozwój komunikacji, motywacji wewnętrznej i poczucia kompetencji.
- c) Empatyczna komunikacja umożliwia dziecku doświadczanie bycia wysłuchanym i zrozumianym, co sprzyja samoregulacji emocjonalnej oraz rozwijaniu umiejętności wyrażania potrzeb w sposób akceptowany społecznie. Dzięki temu dziecko uczy się, że jego emocje są ważne i mogą być wyrażane w sposób akceptowany społecznie, a dorosły jest przewodnikiem, który **towarzyszy, a nie kieruje czy ocenia**.

3) Regulacja emocji i wsparcie w trudnościach

- W sytuacjach trudnych emocjonalnie **opiekun towarzyszy dziecku, nazywając jego uczucia i potrzeby**, np. „Wyglądasz na zasmuconego – czy potrzebujesz przytulenia?”.
- Samoregulacja jest wspierana poprzez tworzenie przestrzeni do wyciszenia, obserwowania swoich emocji i odzyskiwania równowagi.
- Po trudnych sytuacjach opiekunowie dokonują krótkiej refleksji z dzieckiem, stosując prosty i zrozumiały język: „Gdy krzyknąłeś, kolega się przestraszył – co możemy spróbować następnym razem?”. Takie podejście rozwija **świadomość emocji, empatię oraz umiejętność rozwiązywania problemów**.

4) Relacje rówieśnicze i współdziałanie

- Wychowanie w żłobku wspiera **współpracę zamiast rywalizacji**. Dzieci uczą się funkcjonowania w grupie poprzez wspólne działania, zabawę równoległą i obserwację innych dzieci, a także dorosłych.
- Konflikty traktowane są jako naturalna okazja do nauki – opiekunowie pomagają dzieciom **nazwać uczucia i potrzeby każdej ze stron**, stosując mediację w duchu NVC, np.: „Widzę, że oboje chcecie tę samą zabawkę. Czego potrzebujesz Ty? A czego Twój kolega?”.
- Wspólne działania i zabawy uczą dzieci kompromisu, współdziałania i rozumienia emocji innych osób, co sprzyja kształtowaniu kompetencji społecznych i empatii.

5) Poczucie sprawczości i kompetencji społecznych

- Dziecko jest postrzegane jako osoba kompetentna, zdolna do podejmowania decyzji i aktywnego uczestnictwa w życiu grupy.
- Opiekunowie włączają dzieci w proste zadania dnia codziennego (np. sprzątanie, pomoc przy posiłkach), co wzmacnia poczucie wartości, odpowiedzialności i przynależności.
- Dziecko ma prawo do wyborów oraz do własnego tempa uczestniczenia w aktywnościach społecznych.

6) Modelowanie zachowań społecznych

- a) Opiekunowie uczą poprzez własny przykład, pokazując dzieciom, jak wyrażać emocje i potrzeby oraz jak funkcjonować w relacjach rówieśniczych i dorosłych:
 - Nazywanie własnych emocji i potrzeb: „Jestem zaskoczona, potrzebuję chwili, by o tym pomyśleć”.
 - Pokazywanie sposobów wyrażania prośb i wsparcia: „Czy mogę ci pomóc?”.
 - Pokazywanie umiejętności słuchania i uwzględniania innych: „Słyszę, że chcesz dokończyć zabawę”.

- b) Dzięki modelowaniu dzieci doświadczają komunikacji opartej na szacunku, empatii i jasności, ucząc się zarówno rozpoznawać własne uczucia, jak i reagować w sposób adekwatny na potrzeby innych. Opiekunowie stwarzają bezpieczne środowisko do obserwacji, naśladowania i praktykowania kompetencji społecznych

7) Aktywności wspierające rozwój emocjonalny i społeczny

W codziennej pracy realizowane są m.in.:

- rozmowy o emocjach i doświadczeniach dziecka;
- czytanie książek wspierających rozwój emocjonalny;
- zabawy tematyczne i naśladowcze;
- zabawy integrujące i współdziałanie w małych grupach;
- proste ćwiczenia relaksacyjne i wyciszające;
- sytuacje sprzyjające podejmowaniu decyzji i współpracy.

8) Szczegółowa lista działań personelu wspierających rozwój emocjonalno-społeczny – znajduje się w załączniku nr 3.

5.2. Rozwój poznawczy

Rozwój poznawczy dziecka jest wspierany poprzez tworzenie bogatego, bezpiecznego i uporządkowanego środowiska, które umożliwi eksperymentowanie, doświadczanie oraz rozwijanie naturalnej ciekawości. Opiekunowie podążają za tempem dziecka, nie przyspieszają jego rozwoju i nie narzucają sposobu działania, lecz wspierają je poprzez obserwację, uważność i odpowiednio dobrane materiały.

1) Uczenie się poprzez działanie i eksplorację w przygotowanym otoczeniu

- Dzieci zdobywają wiedzę poprzez **aktywne działanie, swobodną manipulację przedmiotami, obserwację otoczenia oraz naśladowanie dorosłych**. Zgodnie z pedagogiką Montessori doświadczenie zmysłowe jest fundamentem rozwoju poznawczego, dlatego dzieci mają dostęp do materiałów umożliwiających **dotykanie, przesypywanie, przenoszenie, łączenie i budowanie**. Poprzez bezpośrednie doświadczenia dziecko poznaje właściwości przedmiotów, zależności przyczynowo-skutkowe i rozwija ciekawość poznawczą.
- Opiekun dba aby otoczenie w którym przebywają dzieci było **uporządkowane, przewidywalne i dostosowane do małych dzieci**, co sprzyja koncentracji i samodzielności. Materiały są dostępne na poziomie dziecka, odpowiednio posegregowane i stale obecne w tym samym miejscu, co **ułatwia samodzielny wybór aktywności, wspiera pamięć operacyjną oraz rozwija poczucie kontroli nad otoczeniem**. Przestrzeń stwarza warunki do eksploracji, kreatywności i naturalnego uczenia się poprzez doświadczenie.

2) Samodzielność jako fundament rozwoju poznawczego

- Dzieci uczestniczą w prostych **zadaniach praktycznych dnia codziennego**, takich jak ustawianie naczyń, podlewanie roślin, ścieranie stolika czy sprzątanie po zabawie. Czynności te rozwijają **planowanie, koordynację ruchową, pamięć, logiczne myślenie i poczucie sprawczości**, a jednocześnie kształtują nawyki samodzielności i odpowiedzialności w codziennym życiu.

3) Rola opiekuna – wsparcie, nie kierowanie

- Opiekun pełni funkcję towarzysza i obserwatora, nie wyręczając dziecka i nie oceniając jego pracy słowami typu „ładnie” czy „super”. Zamiast tego opisuje procesy, zależności i zauważa starania dziecka, np. „Widzę, że bardzo skupiasz się na układaniu klocków”.
- Opiekunowie pokazują naturalne przyczyny i skutki działań, pozostawiając dziecku swobodę eksperymentowania. Komunikacja odbywa się w duchu NVC – z szacunkiem dla tempa, granic i autonomii dziecka, co wzmacnia jego wewnętrzną motywację, ciekawość i poczucie sprawczości.

4) Wspieranie myślenia logicznego i koncentracji

- Opiekunowie tworzą warunki do samodzielnej pracy dziecka (przygotowane otoczenie), zachęcają do eksploracji i oferują wsparcie dopiero po sygnale od dziecka. Dzięki temu dzieci uczą się samodzielnego rozwiązywania problemów, planowania działań i koncentracji.
- dziecko jest postrzegane jako osoba kompetentna, zdolna do samodzielnego myślenia i działania. Opiekunowie tworzą atmosferę, w której dziecko ma prawo do błędów, prób i własnych sposobów rozwiązywania problemów. Otrzymuje czas na dokończenie czynności, a jego wysiłki są zauważane i szanowane.

5) Aktywności wspierające rozwój poznawczy

W codziennej pracy dzieci uczestniczą w aktywnościach dostosowanych do ich możliwości i potrzeb, m.in.:

- **Sortowanie i klasyfikowanie** przedmiotów według koloru, rodzaju czy kształtu, co rozwija umiejętność porządkowania informacji.
- **Porównywanie wielkości, ciężaru i kształtów**, co wspiera logiczne myślenie i percepcję przestrzenną.
- **Doświadczenia przyrodnicze** – obserwacja roślin, wody, światła, ruchu, badanie zmian w środowisku.
- **Ćwiczenia praktyczne** rozwijające samodzielność i koncentrację – przelewanie, przesypywanie, zapinanie, wykonywanie prostych prac dnia codziennego.
- **Proste eksperymenty sensoryczne** – np. „co pływa, co tonie?”, mieszanie kolorów, manipulacja materiałami o różnych fakturach.
- **Aktywności ruchowe wspierające orientację w przestrzeni i koordynację**, np. pokonywanie torów przeszkód, budowanie konstrukcji z dużych klocków.

6) Lista działań personelu wspierających rozwój poznawczy – szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku nr 4.

5.3. Rozwój językowy i komunikacyjny

Rozwój językowy i komunikacyjny dziecka jest wspierany w atmosferze uważności, szacunku i bezpieczeństwa. Opiekunowie tworzą warunki sprzyjające naturalnemu nabywaniu mowy. Dziecko ma możliwość rozwijania komunikacji we własnym tempie, w relacji opartej na zaufaniu i akceptacji.

1) Codzienne wspieranie mowy

- Codzienne wspieranie rozwoju mowy stanowi podstawę komunikacji i budowania relacji dziecka z opiekunem oraz rówieśnikami. Opiekunowie towarzyszą dzieciom podczas wszystkich czynności dnia codziennego, opisując ich działania, komentując sytuacje oraz mówiąc spokojnie, wyraźnie i rytmicznie, co sprzyja przyswajaniu słów i struktur językowych.
- W codziennej pracy wykorzystywane są różnorodne formy ekspresji językowej, takie jak wierszyki, piosenki, rymowanki, rytmizacje oraz zabawy dźwiękonaśladowcze, wspierające percepcję słuchową, poczucie rytmu i rozwój mowy.
- Książki oraz materiały językowe są stale dostępne na niskich półkach, umożliwiając dzieciom samodzielny wybór i eksplorowanie języka. Czytanie odbywa się indywidualnie oraz w małych grupach, sprzyjając koncentracji i budowaniu bliskiej relacji z dorosłym.

- Proces nabywania mowy nie jest oceniany; dziecko rozwija język we własnym tempie, bez presji i porównań.
- Opiekunowie nazywają emocje i potrzeby dzieci w kontekście komunikacyjnym, wspierając wyrażanie siebie i budując relację opartą na szacunku.

2) Komunikacja emocji i potrzeb (NVC)

- Opiekunowie wspierają dzieci w rozpoznawaniu, nazywaniu i komunikowaniu emocji oraz potrzeb, modelując język empatii i uważnie obserwując zachowania dziecka.
- Konflikty między dziećmi rozwiązywane są w formie mediacji, bez oceniania zachowań, stosowania kar czy nagród. Dorosły pomaga nazwać uczucia i potrzeby wszystkich uczestników, wspierając dzieci w poszukiwaniu rozwiązań.
- Komunikacja jest dostosowana do możliwości dziecka i może być wspierana przez gesty, mimikę, pomoce wizualne oraz elementy komunikacji alternatywnej i wspomagającej (np. Makaton).
- Dziecko jest traktowane jako osoba kompetentna, zdolna do wyrażania siebie i stopniowego rozwiązywania problemów w relacjach społecznych.

3) Środowisko sprzyjające rozwojowi języka

- Przestrzeń żłobka jest zorganizowana w sposób sprzyjający rozwojowi języka – materiały, książki i pomoce językowe są łatwo dostępne i dostosowane do wieku dzieci.
- Opiekunowie dbają o spokojną, przewidywalną atmosferę, ograniczając nadmiar bodźców, hałas i pośpiech, co sprzyja koncentracji i inicjowaniu komunikacji.
- Dzieci mają możliwość podejmowania interakcji w tempie odpowiadającym ich indywidualnym potrzebom rozwojowym, co buduje poczucie bezpieczeństwa i kompetencji komunikacyjnej.

4) Aktywności wspierające rozwój komunikacji i umiejętności językowych

- codzienne rozmowy z dzieckiem podczas czynności dnia codziennego, oparte na opisie działań i emocji;
- czytanie książek indywidualnie i w małych grupach;
- zabawy dźwiękonaśladowcze, rytmiczne, paluszkowe i rymowanki;
- śpiewanie piosenek i zabawy muzyczno-ruchowe;
- nazywanie przedmiotów, czynności oraz relacji przyczynowo-skutkowych w zabawie;
- zabawy tematyczne i naśladowcze;
- wspieranie komunikacji niewerbalnej (gest, mimika, kontakt wzrokowy);
- stosowanie elementów komunikacji wspomagającej (np. gesty Makaton);
- mediowanie sytuacji społecznych z użyciem prostego, empatycznego języka;
- pozostawianie dziecku czasu na wypowiedź i inicjatywę komunikacyjną.

5) Lista działań personelu wspierających rozwój językowy – szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku nr 5.

5.4. Rozwój fizyczny – mała i duża motoryka

Rozwój dużej motoryki stanowi istotny obszar wspierania całościowego rozwoju dziecka w wieku żłobkowym, gdyż jest on ściśle powiązany z każdą z pozostałych sfer (dlatego w literaturze możemy spotkać się z określeniem „rozwój psychomotoryczny”).

W naszym Żłobku rozwój ruchowy i sensoryczny dziecka wspierany jest w atmosferze swobody, bezpieczeństwa i szacunku dla indywidualnego tempa rozwoju. Opiekunowie pełnią rolę uważnego towarzysza, który nie ocenia, nie przyspiesza ani nie ogranicza aktywności dziecka, wspierając jego autonomię i naturalną ciekawość.

1) Rozwój dużej motoryki

- Codzienne aktywności ruchowe organizowane są w sposób naturalny i swobodny, umożliwiając dzieciom eksplorowanie możliwości własnego ciała poprzez wspinanie się, taniec, pokonywanie prostych torów przeszkód oraz spontaniczną aktywność ruchową.
- Przestrzeń jest odpowiednio przygotowana i bezpieczna, aby dziecko mogło samodzielnie podejmować wyzwania ruchowe, dostosowane do swojego etapu rozwoju.
- Aktywność ruchowa nie jest formą rywalizacji ani oceniania. Dzieci zachęcane są do podejmowania ruchu w sposób naturalny, zgodnie z własną potrzebą aktywności, co sprzyja budowaniu pozytywnego stosunku do ruchu i własnego ciała.
- Opiekunowie akceptują granice dziecka oraz reagują empatycznie na sygnały zmęczenia, potrzeby odpoczynku lub wsparcia, dzięki temu ruch staje się nie tylko formą rozwoju fizycznego, ale także sposobem wyrażania emocji, budowania poczucia bezpieczeństwa i sprawczości.

2) Rozwój sensoryczny (percepcja zmysłowa)

- Rozwój sensoryczny realizowany jest poprzez codzienne, różnorodne doświadczenia angażujące wszystkie zmysły dziecka. Zabawy obejmują manipulowanie przedmiotami o różnych fakturach, wielkościach i ciężarach, a także aktywności ruchowe takie jak wspinanie, taniec czy pokonywanie torów przeszkód, które wspierają integrację bodźców zmysłowych.
- Aktywności te sprzyjają rozwijaniu koordynacji wzrokowo-ruchowej, równowagi oraz świadomości własnego ciała, umożliwiając dziecku poznawanie świata poprzez bezpośrednie doświadczenie. Zgodnie z podejściem Montessori dziecko ma możliwość swobodnego wyboru materiałów i aktywności, co wzmacnia jego autonomię i naturalną ciekawość poznawczą.
- Doświadczenia sensoryczne nie są narzucane ani oceniane. Dziecko decyduje o intensywności i czasie trwania aktywności, a opiekun z empatią towarzyszy mu w eksploracji, respektując indywidualną wrażliwość sensoryczną.
- Opiekunowie nazywają obserwowane reakcje dziecka oraz wspierają je w regulacji emocji, jakie mogą pojawiać się w kontakcie z nowymi bodźcami.
- Opiekunowie budują z dzieckiem relację opartą na zaufaniu i szacunku, w której dziecko czuje się bezpieczne, by doświadczać i wycofywać się z aktywności w zgodzie ze sobą.

3) Rozwój małej motoryki

- Rozwój małej motoryki wspierany jest poprzez codzienne prace praktyczne, które angażują precyzyjne ruchy dłoni i palców. Dzieci mają możliwość wykonywania czynności takich jak nalewanie, przesypywanie, przekładanie przedmiotów, nawlekanie czy otwieranie i zamykanie pojemników, zgodnie ze swoimi możliwościami rozwojowymi.
- Materiały są dostosowane do wieku dziecka, estetyczne i funkcjonalne, a zadania jasno określone i możliwe do samodzielnego wykonania. Działania te wspierają rozwój koncentracji, koordynacji ręką–oko oraz poczucia sprawczości, a także przygotowują dziecko do dalszej samodzielności.
- Opiekun nie ocenia efektu końcowego, lecz skupia się na procesie działania dziecka. Błędy traktowane są jako naturalny element uczenia się, a dziecko otrzymuje wsparcie wtedy, gdy go potrzebuje.
- Opiekun uważnie obserwuje działania i nazywa wysiłki dziecka oraz respektuje jego decyzje o podjęciu lub zakończeniu aktywności.

4) Aktywności wspierające rozwój ruchowy i sensoryczny

W codziennej pracy dzieci uczestniczą w aktywnościach dostosowanych do ich możliwości i potrzeb, wspierających zarówno rozwój dużej i małej motoryki, jak i percepcję sensoryczną:

Aktywności dużej motoryki

- Swobodne wspinięcie się po niskich drabinkach, miękkich materacach i konstrukcjach z klocków.
- Pokonywanie prostych torów przeszkód, bieganie, skakanie i turlanie się, dostosowane do indywidualnych możliwości dziecka.
- Zabawy taneczne i rytmiczne przy muzyce, które wspierają koordynację ruchową i poczucie rytmu.
- Spacerowanie po sali i ogrodzie, wspólne zabawy ruchowe z elementami naśladowania zwierząt lub przedmiotów.

Aktywności małej motoryki

- Nalewanie, przesypywanie i przekładanie drobnych przedmiotów, manipulowanie pojemnikami, kubkami i klockami.
- Ćwiczenia z użyciem sznurków, guzików, klocków konstrukcyjnych, puzzli i układanek.
- Nawlekanie koralików, dopasowywanie kształtów do otworów i manipulacja materiałami sensorycznymi.
- Codzienne prace praktyczne: ustawianie naczyń, sprzątanie po zabawie, dbanie o rośliny i pomoc w prostych czynnościach grupowych.

Aktywności sensoryczne

- Zabawy z różnymi fakturami, materiałami i temperaturą (piasek, woda, ryż, tkaniny o różnej strukturze).
- Eksperymenty sensoryczne: mieszanie kolorów, wylanie i przesypywanie płynów i sypkich substancji, zabawy dźwiękowe.
- Ćwiczenia wspierające integrację wzrokowo-ruchową i równowagę, np. chodzenie po linach, balansowanie na poduszkach lub klockach.
- Zabawy angażujące wszystkie zmysły: słuchanie odgłosów przyrody, dotykanie różnych materiałów, obserwacja zmian w przyrodzie (rośliny, woda, światło).

5) Wskazówki metodyczne dla personelu w zakresie wspierania rozwoju fizycznego dzieci – szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku nr 6.

5.5. Rozwój twórczy

Rozwój kreatywności wspierany jest w atmosferze akceptacji, swobody i braku ocen.

1) Wyrażanie siebie

- Wyrażanie siebie stanowi fundamentalny obszar wspierania rozwoju dziecka w żłobku. Dzieci mają możliwość **eksplorowania różnorodnych form ekspresji**, w tym twórczości **plastycznej, muzycznej, ruchowej oraz teatralnej**, w bezpiecznym i akceptującym środowisku, które sprzyja spontaniczności i autentyczności.
- Aktywności te organizowane są, poprzez odpowiednio przygotowane otoczenie, dostęp do prostych, naturalnych materiałów oraz swobodę wyboru formy aktywności.
- Proces twórczy nie jest oceniany ani porównywany. Każda forma wyrazu dziecka jest traktowana jako wartościowa i wystarczająca, a motywacja do działania wynika z **wewnętrznej potrzeby komunikowania swoich przeżyć, emocji i doświadczeń**, a nie z oczekiwań dorosłych.
- Opiekunowie towarzyszą dzieciom z empatią, uważnie obserwując i nazywając emocje oraz potrzeby, które mogą pojawiać się w trakcie ekspresji twórczej. Komunikacja oparta jest na akceptacji, ciekawości i szacunku dla indywidualnego tempa rozwoju dziecka, bez ocen, krytyki czy presji.

- Działania ukierunkowane na wyrażanie siebie sprzyjają rozwojowi **świadomości emocjonalnej, poczucia własnej wartości, kreatywności oraz umiejętności komunikowania się**, a także wspierają budowanie bezpiecznej relacji z otoczeniem i pozytywnego obrazu siebie już od najwcześniejszych lat.

2) Aktywności twórcze:

- Aktywności twórcze stanowią istotny element codziennej pracy opiekuńczo-wychowawczej w żłobku. Proponowane działania obejmują **malowanie, lepienie, śpiew, zabawy teatralne oraz improwizację ruchową**, dostosowane do wieku, możliwości rozwojowych i aktualnych potrzeb dzieci.
- Działania organizowane są w sposób otwarty i nienarzucający – dziecko wybiera materiały, formę aktywności i czas jej trwania. Opiekun pełni rolę towarzysza i obserwatora, przygotowuje otoczenie, dba o bezpieczeństwo i dostępność pomocy, nie ingerując w proces twórczy dziecka..
- Aktywności twórcze nie podlegają ocenianiu, porównywaniu ani wartościowaniu. Dzieci nie są motywowane zewnątrz, a ich zaangażowanie wynika z **wewnętrznej potrzeby ekspresji, eksploracji i radości tworzenia**. Każda forma wyrazu jest akceptowana jako adekwatna i wystarczająca.
- Opiekunowie towarzyszą dzieciom, nazywając emocje i potrzeby pojawiające się podczas działań, np. autonomię, potrzebę bezpieczeństwa czy sprawczość..
- Opiekun respektuje granice dziecka, traktuje je jako kompetentną osobę zdolną decydować o swoim zaangażowaniu oraz sposobie uczestnictwa w aktywnościach twórczych, jednocześnie oferując wsparcie i obecność.
- Aktywności twórcze wspierają rozwój **pewności siebie, poczucia sprawczości, kreatywności oraz indywidualnej ekspresji**, a także sprzyjają budowaniu pozytywnego obrazu siebie i bezpiecznej relacji z dorosłym oraz rówieśnikami.

3) Lista działań personelu wspierających rozwój twórczy – szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku nr 7.

§ 5 HARMONOGRAM UWZGLĘDNIAJĄCY STAŁE I ZMIENNE ELEMENTY DNIA, Z UWZGLĘDNIENIEM PLANOWANYCH AKTYWNOŚCI

1. Ramowy rozkład dnia

- 1.1. W żłobku obowiązuje ramowy rozkład dnia uwzględniający stałe i zmienne punkty dnia, zgodny z założeniami pedagogicznymi placówki i potrzebami dzieci.
- 1.2. Stały ramowy harmonogram dnia zapewnienia dzieciom poczucie bezpieczeństwa, przewidywalności i sprawczości poprzez stałą strukturę dnia, elastyczność odpowiadającą na ich potrzeby oraz organizację przestrzeni i relacji zgodnych z pedagogiką Montessori, filozofiami Juula, NVC, rodzicielstwa bliskości oraz wychowania bez kar i nagród.
- 1.3. Szczegółowy harmonogram dnia stanowi **Załącznik nr 1**.

2. Struktura dnia, czyli planowane aktywności

2.1. Stałe elementy zapewniające poczucie bezpieczeństwa:

- stałe, powtarzalne punkty dnia (posiłki, odpoczynek, czas na eksplorację) są zachowane w podobnym rytmie każdego dnia, aby wspierać regulację emocjonalną i przewidywalność.
- przebieg rytmu dnia komunikowany jest dzieciom w sposób dostosowany do ich wieku (np. dzienne plany aktywności oparte na piktogramach; rytuały przejścia, np. melodia do sprzątania, sygnał dźwiękowy sygnalizujący zmianę aktywności; krótkie komunikaty zapowiadające zmianę aktywności w duchu NVC; praca z Timerem).
- każdy element dnia ma spokojny, uporządkowany charakter, zgodnie z zasadą pedagogiki Montessori „pomóż mi zrobić to samodzielnie”.

2.2. Zmienne elementy dnia pozwalające na elastyczność, w odpowiedzi na indywidualne potrzeby dziecka:

- umożliwianie dzieciom wyboru aktywności, tempa działania i czasu trwania zabawy, co wspiera ich autonomię zgodnie z filozofią Jespera Juula;
- reagowanie na aktualne potrzeby i sygnały płynące ze strony dzieci, z uwzględnieniem poziomu energii i potrzeb emocjonalnych, np. możliwość wcześniejszego odpoczynku, wydłużenie czasu zabawy, zmiana aktywności.
- zmienne elementy nie zakłócają poczucia stabilności, jeśli funkcjonują w ramach przewidywalnych ram dnia.

2.3. Wspieranie autonomii i kompetencji dziecka (Montessori, Juul)

- W harmonogramie dnia przewidziany jest czas na swobodną pracę własną, inspirowaną pedagogiką Montessori, w przygotowanym, uporządkowanym otoczeniu;

§ 6 WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI

1. KOMUNIKACJA I PARTNERSTWO

- 1.1. Personel buduje partnerskie relacje z rodzicami**, polegające na współdziałaniu dla dobra dziecka.
- 1.2. Rodzice są na bieżąco informowani o realizacji Planu OWE**, z wykorzystaniem dostępnych dla żłobka dróg komunikacji, tj.:
 - 1) Regularne spotkania** z rodzicami, w formie:
 - dni adaptacyjnych;
 - indywidualnych konsultacji z opiekunami (po wcześniejszym umówieniu mailowym lub telefonicznym);
 - indywidualnych konsultacji z pielęgniarką (po wcześniejszym umówieniu mailowym lub telefonicznym);
 - zebrań grupowych (min. 1 raz w roku).
 - 2) Codzienna komunikacja** między opiekunami a rodzicami:
 - **spotkania przy odbiorze dziecka** (krótkie podsumowanie bieżącego dnia);
 - **wiadomości** w aplikacji Live Kid;
 - **rozmowy telefoniczne** za pośrednictwem sekretariatu.
 - 3) Aktualizacje na stronie internetowej** Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” oraz wpisy w **aplikacji Live Kid**;
 - 4) Informacje na „Tablicy Informacyjnej dla Rodziców”** w szatni Żłobka.
 - 5) Miesięczne plany pracy** z podziałem na poszczególne tygodnie są dostępne dla rodziców w formie papierowej na tablicach przy salach grup.
- 1.3. Informacje o realizacji Planu OWE przekazywane są regularnie, w formie przystępnej i zrozumiałej dla rodziców.**

2. PODNOSZENIE KOMPETENCJI RODZICIELSKICH:

2.1. Warsztaty i materiały

W miarę możliwości organizowanie warsztatów dla rodziców i/lub opracowywanie i udostępnianie artykułów dla rodziców w zakładce „Rodzice” na stronie internetowej Żłobka.

2.2. Wspólne aktywności

Proponowanie rodzicom aktywności, które mogą wykonać wspólnie z dzieckiem poza placówką (np. w formie pomysłów, wskazówek, porad lub zaleceń);

2.3. Biblioteczka Rodzica

Opracowanie listy polecanej, wartościowej literatury dla rodziców na tematy wychowawcze i zamieszczenie jej na stronie internetowej Żłobka w zakładce „Rodzice” oraz tablicy informacyjnej dla rodziców.

Systematyczne modyfikowanie i aktualizowanie listy polecanej literatury o nowe wartościowe pozycje.

2.4. Kącik rodzica

Stworzenie „kącika rodzica” w żłobku w postaci tablicy w szatni dzieci, gdzie rodzice mogą wymieniać informacje, zamieszczać drobne ogłoszenia, informacje o ciekawych wydarzeniach, promować własne inicjatywy.

4. WŁĄCZANIE RODZICÓW W ŻYCIE ŻŁOBKA:

4.1. Kalendarz wydarzeń i uroczystości żłobkowych

- Celem organizacji wydarzeń w żłobku jest budowanie wspólnoty, integracja rodzin z placówką oraz tworzenie okazji do wspólnego przeżywania ważnych momentów w życiu grupy.
- Wydarzenia planowane są z min. miesięcznym wyprzedzeniem, z uwzględnieniem rytmu roku żłobkowego, świąt i tradycji kulturowych.
- Dokumentacja fotograficzna i notatki z wydarzeń są udostępniane rodzicom w formie aktualności na stronie internetowej żłobka lub w aplikacji LiveKid.

4.2. Proponowane formy zaangażowania rodziców w wydarzenia żłobkowe:

- przygotowanie dekoracji i strojów,
- udział w występach, warsztatach i innych aktywnościach rodzinnych,
- przygotowanie poczęstunku,
- pomoc w przygotowaniu potrzebnych materiałów,
- prowadzenie warsztatów tematycznych lub zajęć pokazowych.

4.3. Wolontariat

Żłobek stwarza możliwość angażowania się rodziców w życie instytucji. Możliwe obszary wolontariatu rodzicielskiego:

- pomoc w organizacji wydarzeń,
- prowadzenie zajęć tematycznych zgodnych z zawodem lub pasją rodzica.

4.4. Szczegółowe zasady współpracy z rodzicami określa dokument **Zasady współpracy z rodzicami obowiązujące w gminnym Żłobku „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie.**

§ 7 ORGANIZACJA PRACY PERSONELU

1. Organizacja pracy personelu

- Personel pracuje z dziećmi realizując plan opiekuńczo- wychowawczo edukacyjny;
- Personel zna i stosuje regulaminy, procedury, standardy oraz inne dokumenty obowiązujące w Gminnym Żłobku „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie.
- Personel **posiada wymagane kwalifikacje zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi do Lat 3.**
- Opiekunki regularnie doskonalą swoje kompetencje zgodnie z PLANEM ROZWOJU ZAWODOWEGO PRACOWNIKÓW obowiązującym w Gminnym Żłobku „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie.
- Zespół pracuje w systemie zmianowym przy zachowaniu odpowiednich opiekunów w stosunku do liczby dzieci (zgodnie z wymogami ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3).

3. Sposób dokumentowania realizacji przez personel Planu OWE:

- Systematyczne prowadzenie elektronicznego dziennika zajęć grupy w aplikacji Live Kid.

- Opracowywanie i wywieszenie tygodniowych planów zajęć w wersji papierowej na tablicach przy salach grup;
- Udostępnianie rodzicom cotygodniowej fotorelacji z pracy w grupach w aplikacji Live Kid;
- Prezentowanie prac dzieci na tablicach przy salach grup;
- Prowadzenie systematycznej obserwacji rozwoju i postępów dziecka;
- Dokumentowanie współpracy z rodziną dziecka (prowadzenie korespondencji z rodzicami w aplikacji Live Kid; sporządzanie notatek służbowych w zeszytach korespondencji z rodzicami; sporządzanie protokołów ze spotkań i konsultacji z rodzicami);

§ 6 NADZÓR NAD REALIZACJĄ PLANU OWE

1. Nadzór nad realizacją Planu OWE sprawuje dyrektor Gminnego Żłobka „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie.
2. **Głównymi celami nadzoru są:**
 - 1) Monitorowanie prawidłowej realizacji założeń planu OWE w codziennej pracy opiekuńczo-wychowawczej.
 - 2) Zapewnienie spójności działań opiekunów z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi dzieci.
 - 3) Ocena skuteczności podejmowanych działań wspierających rozwój dziecka we wszystkich obszarach (emocjonalnym, społecznym, ruchowym, poznawczym).
 - 4) Wspieranie opiekunów w doskonaleniu metod pracy sprzyjających harmonijnemu rozwojowi dzieci.
 - 5) Kontrola dokumentowania obserwacji i działań wynikających z planu OWE.
 - 6) Identyfikacja potrzeb i trudności
 - 7) Dbłość o bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne dzieci.
 - 8) Podnoszenie jakości pracy żłobka poprzez systematyczną analizę efektów realizacji planu OWE.
3. **Sposoby nadzoru:**
 - 1) **Obserwacja pracy personelu**
 - Regularne obserwacje pracy personelu prowadzone przez dyrektora, sprawdzające sposób organizacji przestrzeni, aktywności, komunikacji z dziećmi i stosowania zasad pedagogicznych.
 - Obserwacje zajęć prowadzonych przez opiekunów zgodnie z Harmonogramem Hospitacji.
 - Weryfikacja realizacji zaplanowanych aktywności, postępów dzieci oraz wdrażania elementów Pedagogiki Montessori oraz komunikacji bez przemocy w codziennej pracy.
 - Dokumentowanie obserwacji w formie arkuszy obserwacji.
 - 2) **Analiza dokumentacji**
 - Kontrola dzienników grup (2 razy do roku wszystkie; na bieżąco w razie potrzeb);
 - Monitorowanie dokumentowania współpracy z rodziną dziecka (prowadzenie korespondencji z rodzicami w aplikacji Live Kid; sporządzanie notatek służbowych w zeszytach korespondencji z rodzicami; sporządzanie protokołów ze spotkań i konsultacji z rodzicami);
 - Analiza samooceny opiekunów;
 - Monitorowanie przygotowywania i udostępniania rodzicom tygodniowych planów zajęć grup, w formie notatek na tablicach przy salach grup;
 - Sprawdzenie systematyczności i kompletności dokumentacji.
 - 3) **Spotkania zespołu i superwizje**
 - spotkania zespołu w celu omówienia przebiegu realizacji OWE (raz na kwartał);
 - cotygodniowe spotkania z koordynatorami grup, w celu omówienia bieżących zadań;
 - doraźne spotkania z personelem mające na celu identyfikację trudności i ustalanie działań korygujących,
 - spotkania w celu omówienia wyników obserwacji pracy personelu.
 - 4) **Feedback od rodziców**
 - Analiza ankiet i opinii rodziców dotyczących obserwowanego rozwoju ich dziecka oraz sposobu realizacji Planu OWE.
 - 5) **Raporty okresowe**
 - Sporządzanie rocznych raportów z realizacji planu OWE;

- Porównywanie wyników raportów z kolejnych lat.

Rola nadzoru

- Zapewnienie zgodności działań personelu z dokumentem OWE.
- Wsparcie rozwoju kompetencji kadry i jakości opieki.
- Identyfikacja potrzeb szkoleniowych.
- Dbłość o bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne dzieci.

§ 7 MONITORING I EWALUACJA PLANU

1. Plan będzie podlegał bieżącej ewaluacji i modyfikacji w zależności od potrzeb oraz postępów dzieci.
2. **Raz w roku przeprowadzana jest ewaluacja** w zakresie standardów podnoszenia jakości.
3. Celem ewaluacji jest stałe **doskonalenie jakości pracy żłobka** i dostosowywanie działań do indywidualnych potrzeb dzieci.
4. **Ewaluacja obejmuje:**
 - wnioski z prowadzonego nadzoru nad realizacją planu OWE;
 - ocenę skuteczności działań opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych,
 - analizę poziomu rozwoju dzieci i atmosfery w grupie,
 - refleksję nad metodami pracy i sposobami komunikacji z rodzicami,
 - przegląd organizacji dnia i bezpieczeństwa,
 - identyfikację potrzeb w zakresie doskonalenia kadry,
 - identyfikację potrzeb w zakresie niezbędnego wyposażenia i pomocy edukacyjnych, niezbędnych do podnoszenia jakości pracy i poszerzania oferty edukacyjnej placówki;
5. **Formy ewaluacji:**
 - prowadzenie regularnego nadzoru nad realizacją Planu OWE (obserwacja pracy personelu, ocena rozwoju dzieci, analiza dokumentacji, spotkania indywidualne i zespołowe z personelem);
 - badanie satysfakcji rodziców (opinie i ankiety rodziców),
 - wnioski ze spotkań z rodzicami,
 - wspólne refleksje i sprawozdania zespołu po wydarzeniach i projektach.
6. **Wyniki i wnioski z ewaluacji:**
 - Wyniki i wnioski z przeprowadzonej ewaluacji przedstawiane są rodzicom i personelowi podczas ostatniego zebrania przed przerwą wakacyjną (przełom czerwca i lipca);
 - Wyniki ewaluacji służą **modyfikacji planu OWE**, adaptacji przestrzeni, doskonaleniu komunikacji personelu (szkolenia NVC) i rozwojowi materiałów Montessori i pomocy edukacyjnych.

**RAMOWY ROZKŁAD DNIA
W Gminnym Żłobku „Wesoła Ciuchcia” w Karczewie**

	GRUPY STARSZE (NIEBIESKA I POMARAŃCZOWA)	GRUPY MŁODSZE (ZIELONA I ŻÓŁTA)	
7.00	OTWARCIE ŻŁOBKA/ZBIERANIE SIĘ DZIECI		7.00
7.00-8.00	MONTESSORIAŃSKA PRACA WŁASNA		7.00-8.00
8.00-8.30	ZABAWY W PORANNYM KRĘGU		8.00-8.30
8.30-9.00	ŚNIADANIE		8.30-9.00
9.00-9.30	CZYNNOŚCI HIGIENICZNE I OPIEKUŃCZE/ZABAWA SWOBODNA		9.00-9.30
9.30-10.00	ZAJĘCIA EDUKACYJNE/ZAJĘCIA STOLIKOWE		9.30-10.00
10.00-10.15	PRZEGRYZAK (II ŚNIADANIE)		10.00-10.15
10.15-10.45	ZAJĘCIA TEMATYCZNE ZGODNIE Z TYGODNIOWYM PLANEM	SPACER/ZABAWY RUCHOWE NA PLACU ZABAW	10.15-11.15
10.45-11.45	SPACER/ZABAWY RUCHOWE NA PLACU ZABAW	CZYNNOŚCI HIGIENICZNE I OPIEKUŃCZE	11.15-11.30
11.45-12.00	CZYNNOŚCI HIGIENICZNE I OPIEKUŃCZE	OBIAD (II DANIE)	11.30-12.00
12.00-12.30	OBIAD (II DANIE)	LEŻAKOWANIE	12.00-13.45
12.30-14.15	LEŻAKOWANIE	CZYNNOŚCI HIGIENICZNE I OPIEKUŃCZE	13.45-14.00
14.15-14.30	CZYNNOŚCI HIGIENICZNE I OPIEKUŃCZE	ZAJĘCIA TEMATYCZNE ZGODNIE Z TYGODNIOWYM PLANEM	14.00-14.30
14.30-15.00	ZUPA + PODWIECZOREK		14.30-15.00
15.00-16.00	ZABAWY RUCHOWE NA PLACU ZABAW/SPACER (m-ce letnie) ZABAWA SWOBODNA W SALI (m-ce zimowe)		15.00-16.00
16.00-17.00	ROZCHODZENIE SIĘ DZIECI		16.00-17.00

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU

W ZAKRESIE BUDOWANIA BEZPIECZNYCH, OPARTYCH NA SZACUNKU RELACJI Z DZIEĆMI

Obszar	Wskazówki dla personelu	Oczekiwane efekty u dzieci
Nawiązywanie relacji z dziećmi	<p>Zawsze:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bądź uważnie obecny i dostępny emocjonalnie dla dziecka. – traktuj dziecko i siebie z równą godnością, okazując szacunek i autentyczność (Juul). <p>Dbaj o:</p> <ul style="list-style-type: none"> – reaguj na sygnały dziecka w sposób spokojny i empatyczny. – stałość opiekunów i przewidywalność relacji. <p>Unikaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pośpiechu i ignorowania sygnałów dziecka, – komunikacji opartej na przewadze i kontroli. 	<ul style="list-style-type: none"> – poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego – zaufanie do dorosłych – większa otwartość dziecka na relacje i eksplorację
Reagowanie na zachowania dzieci	<p>Zawsze:</p> <ul style="list-style-type: none"> – traktuj zachowanie dziecka jako komunikat jego potrzeb i emocji; – reaguj werbalnie i niewerbalnie w sposób spokojny i pełen szacunku. <p>Dbaj o:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nazywanie emocji i potrzeb dziecka, bez oceniania i etykietowania; – stawianie jasnych granic, komunikując własne potrzeby w sposób autentyczny i spokojny; – wzmacnianie tożsamości dziecka <p>Unikaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kar, straszenia i zawstydzania; – etykietowania dziecka („niegrzeczny”, „zły”). 	<ul style="list-style-type: none"> – lepsza regulacja emocji – poczucie bycia zauważonym i zrozumianym – rozwój kompetencji społecznych
Komunikowanie aktywności i zmian	<p>Zawsze:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Informuj dzieci o planie dnia i kolejnych aktywnościach prostym, zrozumiałym językiem. – Zapowiadaj zmiany z wyprzedzeniem, uwzględniając perspektywę dziecka. <p>Dbaj o:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prosty, spokojny język i dostosowanie komunikatu do wieku dziecka. – wykorzystywanie rytuałów, gestów i powtarzalnych sygnałów. <p>Unikaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nagłych zmian bez komunikatu, – pośpieszania dzieci w sytuacjach przejściowych 	<ul style="list-style-type: none"> – większe poczucie przewidywalności i bezpieczeństwa – mniejsze napięcie w ciągu dnia – większa gotowość do współpracy

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH U DZIECI

1. WPROWADZENIE

Niniejsze wskazówki metodyczne określają sposób pracy personelu żłobka z dziećmi w obszarze: budowania poczucia przynależności do grupy, rozwijania zainteresowania innymi osobami, wspierania autonomii dzieci, wspierania współpracy i komunikacji w grupie, celebrowania świąt i istotnych wydarzeń z życia społeczności żłobkowej.

2. Wskazówki dotyczące organizacji przestrzeni i budowania u dzieci przynależności do grupy		
Element obszaru	Proponowane działania personelu	Oczekiwane rezultaty
Organizacja przestrzeni	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie czytelnych, otwartych stref aktywności zgodnych z Montessori (niskie półki, dostępność materiałów, swobodne przemieszczanie się). – Umieszczenie stref pracy samodzielnej blisko stref pracy równoległej, aby umożliwić obserwację działań innych dzieci. – Aranżowanie „kącików dialogu” – małych przestrzeni do odpoczynku, bliskości i cichych kontaktów społecznych. – Stosowanie elastycznych podziałów przestrzeni (mobilne regały, panele, duże klocki), aby dostosowywać salę do potrzeb dzieci i ich aktualnych zainteresowań. – Zapewnienie wspólnych stref działań sensomotorycznych i konstrukcyjnych sprzyjających zabawom równoległym i stopniowo współdziałaniu. – Dbanie o prostotę, estetykę i porządek przestrzeni, aby ułatwiać skupienie i naturalną ciekawość społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci widzą aktywność rówieśników i spontanicznie nawiązują z nimi kontakt. – Chętniej uczestniczą w zabawach równoległych i wspólnych. – Rozwijają inicjatywę społeczną oraz umiejętność obserwowania innych dzieci. – Czują się bezpiecznie i przewidywalnie w uporządkowanym środowisku. – Stopniowo rozwijają umiejętność współdziałania i dzielenia przestrzeni.
Styl pracy i komunikacji personelu, sprzyjający budowania u dzieci poczucia przynależności do grupy	<ul style="list-style-type: none"> – Wprowadzanie codziennych rytuałów bliskości (powitania, pożegnania, krótkie integracje w kręgu). – Zapewnianie stabilnego, przewidywalnego harmonogramu dnia opartego na bezpieczeństwie emocjonalnym. – Aranżowanie zabaw w małych grupach dostosowanych do temperamentu i gotowości dzieci. – Zachęcanie dzieci do współtworzenia przestrzeni, np. wyboru dekoracji lub dbania o rośliny. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci czują się widziane i ważne jako część grupy. – Doświadczają bezpieczeństwa emocjonalnego, co sprzyja otwartości na relacje. – Chętniej wchodzą w kontakty społeczne – równoległe, a potem współdziałające.

	<ul style="list-style-type: none"> – Zauważanie i nazywanie sygnałów zainteresowania innymi dziećmi („Widzę, że patrzysz na zabawę Oli...”). – Modelowanie spokojnych i empatycznych interakcji zgodnie z NVC – język opisowy, odwołanie do potrzeb i uczuć. – Okazywanie szacunku i unikanie ocen w duchu Juula – komunikaty oparte na autentyczności, nie na pochwałach i nagrodach. – Oferowanie wsparcia w nawiązywaniu kontaktów społecznych bez wywierania presji (np. podpowiadanie łagodnych komunikatów). – Wspieranie zabaw równoległych jako naturalnego etapu rozwoju relacji; łagodne zachęcanie do wspólnych aktywności przy gotowości dziecka. – Używanie wiedzy o indywidualnych profilach dzieci (temperament, zainteresowania, potrzeby sensoryczne) do dobierania aktywności sprzyjających współdziałaniu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczą się języka emocji i potrzeb, rozwijają empatię. – Rozwijają zdolność komunikowania swoich zamiarów i granic. – Zwiększają poczucie autonomii i sprawczości w relacji z innymi. – Lepiej rozumieją zasady współistnienia w grupie. – Rozwijają kompetencje społeczne adekwatne do swojego etapu rozwojowego.
--	---	--

3. Aktywności wspierające rozwój autonomii dzieci		
Element obszaru	Proponowane działania personelu	Oczekiwane rezultaty
1. Umożliwienie dzieciom podejmowania decyzji w sprawach ich dotyczących	<ul style="list-style-type: none"> – Proponowanie dzieciom wyborów w codziennych sytuacjach (np. wybór miejsca zabawy, materiałów, kolejności działań). – Aranżowanie przestrzeni w sposób umożliwiający samodzielne korzystanie z zabawek i materiałów (niskie półki, jasna organizacja, dostępność). – Dopuszczanie dzieci do decydowania o swoim tempie działania, np. pozostawianie czasu na dokończenie aktywności. – Dbanie o to, by głos dziecka był słyszany—nazywanie wyborów dziecka i wzmacnianie jego poczucia sprawczości („Widzę, że dziś chcesz bawić się w kąciu kuchennym”). – Dopuszczanie dzieci do decydowania, czy chcą się dzielić zabawkami—bez wywierania presji, w duchu szacunku dla granic. – Dopuszczanie dzieci do decydowania, czy chcą bawić się z innymi dziećmi—przy jednoczesnym wspieraniu bezpiecznych relacji społecznych. Zapraszanie dzieci do wyrażania pomysłów i preferencji dotyczących zabaw, dekoracji, organizacji przestrzeni. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci rozwijają poczucie sprawczości i samodzielności. – Uczą się świadomego podejmowania decyzji w codziennych sytuacjach. – Czują się szanowane i traktowane podmiotowo. – Lepiej rozpoznają swoje potrzeby i uczucia oraz potrafią je komunikować. – Budują poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego poprzez możliwość wyboru. – Uczą się stawiania i respektowania granic.
Zwiększanie samodzielności dzieci	<ul style="list-style-type: none"> – Pozostawianie dziecku czasu na samodzielne działanie (ubieranie się, sprzątanie, układanie puzzli, przygotowanie materiałów do zabawy). – Wprowadzanie ról wspólnotowych (np. dyżurny w najstarszej grupie pomagający w rozdawaniu sztuczków lub porządkowaniu przestrzeni). 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci rozwijają kompetencje samoobsługowe zgodne z ich możliwościami. – Zwiększa się ich wytrwałość i umiejętność

	<ul style="list-style-type: none"> – Proponowanie zadań umożliwiających pomaganie innym dzieciom – bez przymuszania, z poszanowaniem gotowości dziecka. – Zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania konfliktów: wspieranie komunikacji, nazywanie uczuć i potrzeb, zadawanie pytań wspierających refleksję. – Udzielanie wsparcia w konfliktach, gdy dzieci nie potrafią same znaleźć rozwiązania – zgodnie z ustaloną, spójną strategią całego zespołu (np. podejście NVC). – Organizowanie przestrzeni tak, by dziecko mogło wykonać czynności samodzielnie (łatwy dostęp do zabawek, akcesoriów, ubrań, narzędzi pracy i sprzętania). – Zachęcanie dzieci do podejmowania prób, zamiast wyręczania ich (zgodnie z zasadą “pomóż mi zrobić to samemu”). 	<p>podejmowania prób mimo trudności.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dzieci uczą się rozwiązywania problemów i konfliktów z minimalnym wsparciem dorosłego. – Rozwijają empatię i gotowość do wspierania innych dzieci. – Budują pewność siebie bazując na własnych doświadczeniach i sukcesach. – Zyskują poczucie, że są kompetentne i zdolne do samodzielnego działania.
--	--	--

4. Zadania personelu wspierające współpracę i komunikację dzieci w grupie		
Element obszaru	Proponowane działania personelu	Oczekiwane rezultaty
Wspieranie współpracy między dziećmi	<ul style="list-style-type: none"> – Dawkowanie jasnych, konkretnych wskazówek – ułatwiających współdziałanie (np. „Najpierw on, potem ty”, „Możesz podać klocek Ali”). – Zachęcanie dzieci do wspólnych aktywności z poszanowaniem ich wyborów – umożliwianie im decydowania, z kim i w jakim zakresie chcą współpracować. – Dbanie o to, by głos dziecka był słyszany – nazywanie wyborów dziecka i wzmacnianie jego poczucia sprawczości („Widzę, że dziś chcesz bawić się w kącie kuchennym”). – Dopuszczanie dzieci do decydowania, czy chcą się dzielić zabawkami – bez wywierania presji, w duchu szacunku dla granic. – Dopuszczanie dzieci do decydowania, czy chcą bawić się z innymi dziećmi – przy jednoczesnym wspieraniu bezpiecznych relacji społecznych. – Zapraszanie dzieci do wyrażania pomysłów i preferencji dotyczących zabaw, dekoracji, organizacji przestrzeni. – Aranżowanie sytuacji, w których dzieci mogą podejmować proste działania wymagające współpracy (np. przenoszenie lekkich kocyków, układanie dużych klocków, wspólne sortowanie przedmiotów). – pozostawanie w pobliżu w sytuacjach wspólnej zabawy, aby wspierać dzieci komunikatami, jeśli pojawią się trudności („Możecie zrobić to razem”, „Chciecie coś ustalić?”). 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci uczą się współdziałania i dostrzegania perspektywy innych. – Rozwijają umiejętność czekania na swoją kolej i dzielenia przestrzeni. – Zwiększa się ich gotowość do uczestniczenia w zabawach wspólnych. – Czują się pewniej w sytuacjach wymagających kontaktu społecznego. – Rozwijają umiejętność proszenia o pomoc i oferowania jej innym.

	<ul style="list-style-type: none"> –Ułatwianie dzieciom nawiązywania kontaktu z rówieśnikiem poprzez sugerowanie prostych komunikatów: „Zapytaj: Czy mogę dołączyć?”. –Pomaganie w sytuacjach spornych w sposób modelujący współpracę zamiast narzucania rozwiązań („Słyszę, że oboje chcecie samochód — pomogę wam znaleźć sposób, który będzie w porządku dla was obojga”). –Proponowanie dzieciom wyborów w codziennych sytuacjach (np. wybór miejsca zabawy, materiałów, kolejności działań). –Aranżowanie przestrzeni w sposób umożliwiający samodzielne korzystanie z zabawek i materiałów (niskie półki, jasna organizacja, dostępność). <p>Dopuszczanie dzieci do decydowania o swoim tempie działania, np. pozostawianie czasu na dokończenie aktywności</p>	
<p>Wspieranie komunikacji i kompetencji językowych w relacjach z rówieśnikami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Dawanie dzieciom możliwości decydowania, czy chcą się bawić z innymi, przy jednoczesnym utrzymywaniu wspierającej obecności dorosłego w pobliżu. – Formułowanie komunikatów korygujących w sposób pozytywny, skupiający się na tym, co dziecko może zrobić, a nie na zakazach (np. „Możesz odsunąć się kawałek, jeśli potrzebujesz przestrzeni” zamiast „Nie popychaj”). – Podpowiadanie dzieciom prostych komunikatów, które mogą wykorzystać w konkretnej sytuacji społecznej — zgodnie z zasadami NVC, jasnych i wspierających („Chcę się pobawić sam”, „Nie chcę teraz dzielić się tą zabawką”). – Nazywanie emocji i potrzeb dzieci, aby stanowić model komunikacji („Widzę, że jesteś rozczarowany, bo chciałeś tę zabawkę teraz”). – Wprowadzanie zasad funkcjonowania w grupie w sposób zrozumiały i sensorycznie dostępny (np. krótkie hasła, piktogramy), wraz z wyjaśnieniem ich znaczenia: dlaczego pomagają grupie działać bezpiecznie i spokojnie. – Stosowanie spójnego stylu komunikacji przez cały personel — opartego na szacunku, prostocie i konsekwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci uczą się wyrażania swoich potrzeb i emocji w sposób konstruktywny. Potrafią używać prostych komunikatów do nawiązywania kontaktu, negocjowania i radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych. – Zaczynają rozumieć zasady funkcjonowania grupy i ich znaczenie dla wspólnego bezpieczeństwa. – Zmniejsza się liczba zachowań impulsywnych wynikających z trudności komunikacyjnych. – Dzieci rozwijają adekwatną do wieku samoregulację emocjonalną i społeczną.

Obszar / wydarzenie	Cele i założenia działań	Wskazówki metodyczne dla personelu	Formy realizacji
Piknik Rodzinny – święto społeczności żłobka	<ul style="list-style-type: none"> – wzmacnianie więzi rodzinnych i społecznych – budowanie poczucia przynależności dziecka – tworzenie wspólnoty opartej na równości i różnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> – organizować wydarzenie w atmosferze swobody i bezpieczeństwa – unikać presji występów i oceniania dzieci – wspierać relacje, nie koncentrować się na efektach – obserwować sygnały dzieci i respektować ich potrzeby odpoczynku lub wycofania – być obecnym, dostępnym i wspierającym dla dzieci i rodzin 	<ul style="list-style-type: none"> – zabawy ruchowe i sensoryczne – wspólne czytanie – piknik na kocach – rozmowy i wspólne bycie razem
Urodziny w duchu Montessori	<ul style="list-style-type: none"> – wzmacnianie tożsamości dziecka – budowanie pozytywnego obrazu siebie – rozwijanie uważności i szacunku w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotować spokojną, uporządkowaną przestrzeń – prowadzić rytuał w wolnym tempie, z uważnością na emocje dziecka – stosować prosty, pozytywny język narracji – nie porównywać dzieci ani ich doświadczeń – szanować decyzję dziecka o udziale lub odmowie 	<ul style="list-style-type: none"> – rytuał z symbolem Słońca i globusem Montessori – prezentacja albumu i pamiątek przygotowanych przez rodziców – wspólny, spokojny gest zakończenia
Święta kulturowe i narodowe	<ul style="list-style-type: none"> – budowanie tożsamości kulturowej i narodowej – wzmacnianie poczucia przynależności społecznej – kształtowanie otwartości i szacunku wobec różnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> – obchodzić święta kulturowe w tradycji polskiej, z uwzględnieniem różnorodności rodzin – zaznaczać, że na świecie istnieją także inne święta i tradycje – przekazywać treści w sposób prosty, symboliczny i dostosowany do wieku dzieci – unikać nadmiaru bodźców i treści abstrakcyjnych – współpracować z rodzicami i uwzględniać ich perspektywę 	<ul style="list-style-type: none"> – symboliczne obchody świąt narodowych: 11 listopada, 3 maja, Święto Flagi RP – krótkie rytuały, elementy wizualne, piosenki – rozmowy i obserwacja reakcji dzieci

Codzienne mikro-rytuały i święta okazjonalne	<ul style="list-style-type: none"> –budowanie poczucia bezpieczeństwa –wspieranie regulacji emocjonalnej –wzmacnianie relacji w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> – zachowywać stałość i przewidywalność rytuałów – prowadzić je w spokojnym tempie – dawać dzieciom możliwość wyboru i odmowy udziału – traktować codzienne rytuały jako element wsparcia emocjonalnego 	<ul style="list-style-type: none"> – krąg powitalny
---	---	---	---

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU SPRZYJAJĄCE POZNAWANIU I DOŚWIADCZANIU OTOCZAJĄCEGO ŚWIATA PRZEZ DZIECI

1. WSTĘP

Celem pracy personelu jest umożliwianie dzieciom samodzielnego, aktywnego i bezpiecznego odkrywania świata poprzez realne doświadczenia, obserwację, eksperymentowanie, kontakt z naturą i swobodną eksplorację materiałów.

Personel jest obecny, wspierający i uważny, ale nie dominuje. Stwarza warunki, w których dzieci mogą poznawać świat *całym sobą*, we własnym tempie i zgodnie z naturalną ciekawością.

Lp.	Obszar	Działania personelu	Proponowane aktywności	
1.	Przygotowanie otoczenia (Montessori) Cel: Dziecko uczy się przez działanie, eksperyment i samodzielność.	<ul style="list-style-type: none"> – organizuje przestrzeń tak, aby była dostępna, bezpieczna i bogata w bodźce sensoryczne, – zapewnia naturalne materiały: drewno, kamienie, liście, szyszki, wodę, piasek, glebę, metale, tkaniny, – udostępnia pomoce Montessori rozwijające zmysły oraz zdolności poznawcze, – dba o ład i przejrzystość otoczenia, aby dziecko mogło działać samodzielnie, – prezentuje sposób używania materiałów, a następnie wycofuje się, aby umożliwić swobodną pracę. 	1-2 lata	<ul style="list-style-type: none"> – Kosz skarbów Montessori (zestaw prostych przedmiotów naturalnych). – Proste wkładanki 1-elementowe. – Pojemniki otwórz–zamknij.
			2-3 lata	<ul style="list-style-type: none"> – Przelewanie wody (małe dzbanuszki). – Przesypywanie (łyżeczki, miseczki). – Cylindry bez uchwytów. – Różowa wieża (pierwsze 3–5 klocków).
2.	Uważna obecność dorosłego (RB, Juul) Cel: Relacja jest fundamentem procesu poznawczego.	<ul style="list-style-type: none"> – towarzyszy dziecku bez nacisku, obserwuje jego aktywność i potrzeby, – respektuje tempo eksploracji oraz granice dziecka, – nie przerywa, jeśli dziecko jest skoncentrowane, – komunikuje się autentycznie, jasno przedstawiając swoje potrzeby i troski („Chcę, aby ta przestrzeń była bezpieczna dla wszystkich”), – wzmacnia poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego, oferując wsparcie wtedy, gdy dziecko go potrzebuje. 	1-2 lata	– Towarzyszenie przy pracy z pojedynczym materiałem, bez ocen.
			2-3 lata	– Wspólne wprowadzanie nowych pomocy (prezentacja trójstopniowa).
3.	Komunikacja NVC	<ul style="list-style-type: none"> – używa języka opisowego: „To jest szorstkie”, „Widzisz, jak woda sływa?”, – unika ocen, nakazów i pośpiechu, 	1-2 lata	– Słowa opisujące to, co dziecko dotyka („szorstkie”, „zimne”).

<p>Cel: Wzmacnianie ciekawości, a nie zachowania oczekiwanego przez dorosłego.</p> <p>Wzmacnianie ciekawości i samodzielności</p>	<p>– zadaje pytania otwarte: „Co zauważyłeś?” „Jak myślisz, co się stanie, jeśli...?”</p> <p>– wspiera nazywanie emocji i potrzeb (dziecka i innych),</p> <p>– nie nagradza za działanie — pozwala, aby motywacja była wewnętrzna.</p>	<p>2–3 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pytania otwarte podczas korzystania z materiałów („Co zauważyłaś, kiedy przesypałaś ryż?”).
--	--	---

Lp.	Obszar	Działania personelu	Proponowane aktywności
1.	<p>Myślenie przyczynowo –skutkowe</p> <p>Cel: Rozumienie „co się stanie, gdy...”, eksperymentowanie</p>	<p>– Personel organizuje aktywności, w których dziecko samo odkrywa (np. „co się stanie, gdy...?”, wpływ własnego działania na otoczenie, zasady fizyczne i sensoryczne).</p> <p>– nie podaje gotowych odpowiedzi,</p> <p>– kieruje uwagę dziecka pytaniem lub opisem,</p> <p>– umożliwia wielokrotne powtarzanie doświadczenia.</p>	<p>1–2 lata</p> <p>Ruch i grawitacja –Turlanie piłek po rampie – piłka puszczone spada / toczy się. –Upuszczanie lekkich i ciężkich przedmiotów – obserwowanie spadania.</p> <p>Manipulacja i wkładanie –Proste wkładanki przyczynowo-skutkowe (otwór – przedmiot). –Butelki sensoryczne Montessori – potrząsanie → ruch / dźwięk.</p> <p>Woda i materiały sypkie –Przelewanie wody różnymi naczyniami (praktyczne życie). –Przesypywanie ryżu, kaszy, fasoli łyżeczką.</p> <p>Dźwięk i zmysły –Proste eksperymenty z dźwiękiem – uderzanie w różne materiały. –Wstęp do zabaw światłem i cieniem (np. poruszanie ręką przy lampie).</p> <p>2–3 lata</p> <p>Eksperymenty z ruchem i stabilnością –Budowanie z klocków i testowanie stabilności budowli. –Testowanie stabilności: „co się stanie, gdy dołożymy klocek?”.</p> <p>Woda i zjawiska fizyczne –Obserwowanie topnienia lodu. –Co tonie / co pływa. –Obserwacja parowania wody (np. mokra ściereczka).</p> <p>Ruch i grawitacja –Zabawy z piłkami i rampami – zmiana kąta nachylenia, różne piłki.</p>

			<p>Światło i dźwięk</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zabawy światłem i cieniem – zmiana położenia źródła światła. – Klasyczny materiał „dzwonki Montessori” – odkrywanie różnic w dźwiękach.
2.	<p>Umiejętność obserwacji</p> <p>Cel: Rozwój uważności, porównywaniami i dostrzegania detali</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy warunki do patrzenia, porównywania, szukania różnic, podobieństw, – zachęca do uważnego przyglądania się zjawiskom i obiektom, – używa języka opisowego – bez pośpiechu, bez oceniania. 	<p>1-2 lata</p> <p>Obserwacja natury:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Koszyki natury (liście, kamienie, szyszki) – oglądanie, dotykanie, przekładanie. – Obserwacja roślin w najbliższym otoczeniu (liście, kwiaty, trawa). – Oglądanie owadów z bezpiecznej odległości (np. mrówki na chodniku). <p>Dopasowywanie i porównywanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dopasowywanie dwóch takich samych przedmiotów (matching Montessori). – Pary kolorów Montessori – deski barwne I stopnia (kontrastowe kolory). <p>Dotyk i faktura:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Porównywanie faktur – miękkie/twarde, gładkie/szorstkie. – Tabliczki dotykowe (szorstkie–gładkie). <p>Koncentracja i uważność:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Krótkie „ciche lekcje” Montessori – obserwowanie bez mówienia, naśladowanie dorosłego.
			<p>2-3 lata</p> <p>Obserwacja natury i zjawisk:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obserwacja roślin – zmiany w czasie (liście, pąki, kwiaty). – Obserwacja zmian pogodowych (deszcz, wiatr, słońce). – Obserwacja owadów, piór, muszli, kamieni – porównywanie cech. <p>Porównywanie i dopasowywanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Porównywanie par” – materiały sensoryczne Montessori (tabliczki materiałowe). – Dopasowywanie kolorów, kształtów i faktur. – Pary kolorów – deski barwne Montessori (rozróżnianie odcieni).

			<p>Spostrzegawczość i zmiany: – Zabawa „Co się zmieniło?” – obserwacja otoczenia i zauważanie różnic.</p> <p>Koncentracja i uważność: – Dłuższe „ciche lekcje” Montessori wspierające skupienie i samoregulację.</p>
<p>3.</p>	<p>Używanie określeń cech przedmiotów</p> <p>Cel: Rozwijanie języka opisującego właściwości</p>	<p>– Personel wprowadza język odnoszący się do: koloru, wielkości, ciężaru, kształtu, faktury, temperatury, właściwości fizycznych.</p> <p>– Przykładowy język dorosłego</p> <p>a. „To jest miękkie.” (1-2 lata) b. „Ten klocek jest twardy.” (1-2 lata) c. „Ten klocek jest cięższy niż tamten.” (2-3 lata) d. „Ten materiał jest bardziej szorstki.” (2-3 lata)</p> <p>– opisuje cechy zamiast oceniać („To jest bardzo ciężkie.”, „Ten materiał jest szorstki.”) zamiast: „Brawo!”, „Świetnie to zrobiłeś!”</p> <p>– daje dzieciom język do opisu świata, – towarzyszy, nie sprawdza, – powtarza nazwy cech w codziennych sytuacjach.</p>	<p>Dotyk i faktura – Dotykane różnych faktur (materiały: gładkie, szorstkie, miękkie). – Pierwsze tabliczki dotykowe – kontrastowe powierzchnie. – Proste zestawy: „miękkie – twarde” (np. piłka + klocek).</p> <p>Kolor – Sortowanie dwóch dużych przedmiotów według koloru (np. czerwony–niebieski).</p> <p>Temperatura – Rozróżnianie temperatury: ciepłe – zimne (bezpieczne przedmioty codzienne).</p> <p>Wielkość – Różowa wieża – pierwsze porównywanie: duży – mały (bez kolejności).</p> <hr/> <p>Sortowanie według cech – Sortowanie wielu elementów według jednej cechy (kolor, wielkość, kształt). – Sortowanie materiałów według cech: kolor / wielkość / kształt.</p> <p>Dotyk i ciężar – Dotykane i nazywane: „szorstkie – gładkie”, „twarde – miękkie”, „ciężkie – lekkie”; – Pudełka dotykowe Montessori – rozpoznawanie faktury bez kontroli wzroku.</p> <p>Kolor i odcienie – Deski barwne Montessori – rozróżnianie i porównywanie odcieni kolorów.</p> <p>Wielkość i długość – Różowa wieża – porównywanie i porządkowanie od najmniejszego do największego. – Porównywanie długości i wielkości przy pomocach sensorycznych.</p>

			<p>Przykładowy język dorosłego</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Ten klocek jest cięższy niż tamten.” – „Ten materiał jest bardziej szorstki.” – „To jest jaśniejszy kolor.” – „Ten element jest największy.”
4.	<p>Używanie określeń przestrzennych</p> <p>Cel: Rozumienie relacji przestrzennych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Personel tworzy sytuacje wymagające osadzania przedmiotów w przestrzeni: pod, nad, obok, obok siebie, w środku, za, przed, między, do, z, na, przy. – opisuje sytuację, np. „Piłka jest pod krzesłem”, – unika poleceń rozkazujących, zamiast tego buduje ciekawość dziecka. 	<p>1–2 lata</p> <p>a) Zabawy ruchowe i przestrzenne</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przechodzenie przez tunel (pod) – dzieci uczą się „pod” i rozwijają motorykę dużą. – Zabawy typu „schowaj pod...” / „połóż przed...” – proste demonstracje relacji przestrzennych. – Przechodzenie nad linią lub między krążkami – proste pojęcia „nad” i „między”. <p>b) Ćwiczenia praktycznego życia / manipulacyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wkładanie przedmiotów do pudełek (w) – uczy pojęcia „w” i precyzji ruchu. – Wkładanie kubeczków jeden w drugi – nauka dopasowania i relacji rozmiarowych. – Układanki 1-elementowe – wprowadzają pojęcie dopasowania i obserwacji kształtów. <p>c) Proste konstrukcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – Budowanie niewielkich konstrukcji z klocków (proste wieże, jeden klocek na drugim) – wprowadzanie pojęć „na” i „pod”.
			<p>2–3 lata</p> <p>a) Zabawy ruchowe i przestrzenne</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przechodzenie przez tunel (z większą różnorodnością: np. zadajemy „przejdź pod”, „przeskocz nad”) – Zabawy typu „schowaj pod...”, „połóż przed...”, ale z większą liczbą przedmiotów i zróżnicowaną kolejnością. – Przechodzenie nad linią, między krążkami z instrukcjami kierunkowymi („idź za”, „obok”). <p>b) Ćwiczenia praktycznego życia / manipulacyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wkładanie przedmiotów do pojemników o różnych kształtach i rozmiarach – rozwój koordynacji i pojęć przestrzennych.

			<p>– Wkładanie kubeczków jeden w drugi i układanie pudełek – nauka relacji wielkości i porównywania.</p> <p>– Zestawy wkładów geometrycznych (ramki) – nauka dopasowania kształtów i precyzji.</p> <p>c) Konstrukcje i eksploracja przestrzeni</p> <p>– Budowanie konstrukcji z klocków wymagających relacji przestrzennych („ten klocek na tym, obok tamtego”).</p> <p>– Brązowe schody i różowa wieża – wprowadzanie pojęć wielkości i kolejności.</p> <p>– Mapy kontynentów Montessori – pierwsze nazwy i lokalizacje, wprowadzenie pojęcia „na” i „obok” w kontekście mapy.</p> <p>Zabawy z globusem – orientacja w przestrzeni, pierwsze pojęcia geograficzne.</p>
--	--	--	--

DZIĘKI REALIZACJI WSKAZÓWEK METODYCZNYCH PRZEZ OPIEKUNÓW, DZIECKO ROZWIJA:

- ciekawość świata i motywację wewnętrzną,
- poczucie sprawczości i kompetencji,
- umiejętność obserwacji,
- myślenie przyczynowo-skutkowe,
- język opisujący cechy i relacje przestrzenne,
- zdolność eksplorowania materiałów i zjawisk,
- koncentrację, samodzielność i wiarę we własne możliwości,
- świadomość swoich emocji i potrzeb podczas eksploracji.

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU, WSPIERAJĄCE U DZIECI ROZWÓJ GOTOWOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI POROZUMIEWANIA SIĘ

Celem pracy personelu jest wspieranie dzieci w rozwijaniu kompetencji językowych, umiejętności porozumiewania się, aktywnego słuchania, wzbogacania słownictwa oraz uczestnictwa w dialogu i literaturze. Praca opiera się na założeniach pedagogiki Marii Montessori, Rodzicielstwa Bliskości, NVC, podejścia Jaspersa Juula oraz wychowania bez kar i nagród.

Lp.	Obszar	Działania podejmowane przez opiekunów (wskazówki metodyczne)	Przykładowe komunikaty i aktywności
1.	Mówienie do dzieci	<ul style="list-style-type: none"> – opiekun dostosowuje złożoność własnych wypowiedzi do poziomu komunikacji dziecka, dbając o to, aby nie infantylizować swojej komunikacji z dziećmi; – opiekun stosuje komunikację wspomaganą, w celu zwiększenia efektywności przekazywanych informacji – opiekun mówi do dzieci opisując czynności i sytuacje zamiast wydawać abstrakcyjne polecenia czy oceniać – opiekun wprowadza nazwy przedmiotów, czynności, osób i emocji w naturalnym kontekście codziennych zajęć – zachęca do powtarzania słów i wyrażania doświadczeń, dając czas na reakcję, – modeluje język empatyczny i pełen szacunku, unikając krytyki i porównań 	<p>Dostosowywanie komunikatów do możliwości dzieci:</p> <p>Komunikaty dla dzieci 1–2 lata</p> <p>Charakterystyka: opiekun buduje krótkie zdania, używając konkretnych słów opisujących czynność lub emocję, unikając przesadnej „dziecięcej” artykulacji („mniam mniam” itp.).</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Piłka toczy się po podłodze. Złap ją ręką.” – „Klocki leżą na stole. Weź jeden i połóż na wieży.” – „Widzę, że jesteś smutny. Chcesz przytulenia?” – „Twoje stópki są mokre. Założymy skarpetki.” <p>Komunikaty dla dzieci 2–3 lata</p> <p>Charakterystyka: opiekun buduje dłuższe zdania, zawierające przymiotniki i czasowniki, nadal dbając, aby komunikaty były konkretne i zrozumiałe dla dziecka. Zachęca dzieci do obserwacji, nazywania uczuć i potrzeb, bez infantylizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Bardzo wysoka wieża! Połóż teraz niebieski klocek na górze.” – „Widzę, że jesteś zaskoczony – co teraz czujesz?” „Zobacz, liść jest zielony i szorstki. Chcesz go dotknąć?” – „Twoje ręce są zajęte – czy chcesz, żebym pomógł ci włożyć klocki do pudełka?” <p>Komunikacja wspomaganą - opiekunowie mówią do dzieci używając pomocy wizualnych, tj. piktogramy, gesty, zdjęcia, konkretne przedmioty, melodie.</p>

Opisywanie sytuacji zamiast wydawania poleceń:

Dla dzieci 1–2 lata:

Zamiast: „Sprzątaj zabawki!”

Powiedz: „Klocki leżą na podłodze. Możemy je włożyć do pudełka.”

Zamiast: „Bądź grzeczny!”

Powiedz: „Słyszę krzyk. Twoje ciało jest napięte – przytulamy się?”

Zamiast: „Przestań skakać!”

Powiedz: „Twoje nóżki odbijają się od podłogi. Chcesz zrobić pauzę i usiąść?”

Dla dzieci 2–3 lata

Zamiast: „Zachowuj się dobrze!”

Powiedz: „Widzę, że trzymasz dwa klocki naraz – spróbuj położyć jeden na wieży, a drugi w pudełku.”

Zamiast: „Nie baw się tym!”

Powiedz: „Masz w ręku kredkę. Na stole jest papier – możesz rysować linie i kółka.”

Zamiast: „Przestań przeszkadzać innym!”

Powiedz: „Słyszę, że krzyczysz, a Ola rysuje. Możemy porozmawiać o tym, jak się dogadać?”

Zamiast: „Nie wolno tak robić!”

Powiedz: „Klocek spadł na podłogę i się potoczył. Możemy go podnieść i położyć na wieży.”

Wprowadzanie nowego słownictwa:

Dla dzieci 1–2 lata

Charakterystyka: krótkie, konkretne zdania, nazwy rzeczy i działań, nazwanie prostych emocji, naturalny kontekst codziennych czynności.

–**Przedmioty:** „To jest kubek. Trzymasz kubek obiema rączkami.”

–**Czynności:** „Teraz nakładamy marchewkę na talerz. Wkładasz łyżką do buzi.”

–**Osoby:** „Ola przyszła do sali. Ola siedzi obok ciebie.”

–**Emocje:** „Widzę, że się uśmiechasz. Wygląda na to, że jesteś szczęśliwy.”

Dla dzieci 2–3 lata

Charakterystyka: dłuższe, pełniejsze zdania, wprowadzanie przymiotników i czasowników,

nazwanie emocji i potrzeb, kontekst codziennych czynności i interakcji społecznych.

–**Przedmioty:** „To jest miseczka z czerwonymi klockami. Możesz położyć klocek do miseczki.”

–**Czynności:** „Teraz myjemy ręczki wodą i mydłem. Najpierw moczymy, potem myjemy.”

–**Osoby:** „Piotrek daje klocki Ani. Ania uśmiecha się do Piotrka.”

–**Emocje:** „Słyszę, że krzyczysz. Wygląda na to, że jesteś zły. Chcesz przytulenia albo chwili spokoju?”

Zachęcanie do powtarzania:

Dla dzieci 1–2 lata

Charakterystyka: krótkie, konkretne komunikaty, powtarzanie nazw przedmiotów i dźwięków, pytania zachęcające do reakcji i wyrażenia doświadczenia, czas na odpowiedź.

Powtarzanie słów:

– „To jest piłka. Powiedz ‘piłka.’” (*pauza na powtórzenie*)

– „Kotek mówi ‘miau’. Spróbuj powiedzieć ‘miau.’”

Wyrażanie doświadczeń:

– „Masz w ręce marchewkę. Jak smakuje?” (*pauza na reakcję gestem lub słowem*)

– „Woda w kubku jest zimna. Chcesz ją poczuć?”

Dla dzieci 2–3 lata

Charakterystyka: pełniejsze zdania, wprowadzanie przymiotników i czasowników, zachęta do wypowiedzi pełnymi słowami, nazwanie emocji i obserwacji, czas na reakcję dziecka.

Powtarzanie słów:

– „Budujesz wieżę z klocków. Górny klocek jest czerwony. Powiedz ‘czerwony klocek.’”

– „Liść jest zielony i szorstki. Powiedz, jakie ma cechy.”

Wyrażanie doświadczeń:

– „Twoje stópki są mokre po zabawie w kałuży. Powiedz, jak się czujesz.”

„Słyszysz dzwonek? Co myślisz, że teraz się wydarzy?”

2.	Aktywne słuchanie dzieci	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymuje kontakt wzrokowy i pochyla się do poziomu dziecka – parafrazuje lub powtarza wypowiedzi dziecka – daje czas na odpowiedź, nie przerywa ani nie wyręcza, – reaguje na emocje dziecka w duchu NVC – wspiera wyrażanie potrzeb i emocji, wzmacniając autonomię i kompetencje dziecka. 	Parafrazowanie/[powtarzanie wypowiedzi dziecka: <ul style="list-style-type: none"> – „Mówisz, że chcesz więcej wody?” – „Widzę, że jesteś smutny, bo klocek się przewrócił” – „Widzę, że narysowałeś słońce – świeci wysoko czy nisko?”
3.	Wzbogacanie słownictwa	<ul style="list-style-type: none"> – wprowadza nowe słowa w kontekście codziennych czynności i doświadczeń: – używa określeń opisujących cechy przedmiotów, czynności i emocji, – opiekun mówi językiem osobistym, od siebie, z szacunkiem – organizuje zabawy językowe i doświadczenia praktyczne – powtarza i rozszerza wypowiedzi dzieci, – Opiekun zachęca do nazywania doświadczeń, uczuć i potrzeb używając pytań otwartych – Gdy dziecko samo nie umie czegoś nazwać, opiekun proponuje rozwiązania (bez presji udzielenia odpowiedzi) 	Wprowadzanie nowych słów: <ul style="list-style-type: none"> – „Kroimy marchewkę na małe kawałki” – „Patrz, wiewiórka wspina się po brązowym pniu drzewa” – „Nalewam wodę powoli, żeby się nie rozlała.” – „Ta wieża się przechyla.” – „To jest lekki klocek.” Opisywanie cech: <ul style="list-style-type: none"> – „Ten klocek jest ciężki i gładki.” – „Kubek jest pełny wody.” – „Materac jest miękki i sprężysty.” – „Nalewasz wodę powoli.” – „Twoje ręce mocno ściskają plastelinę.” – „Malujesz długą, niebieską linię.” – „Widzę łzy i drżące usta – to wygląda na smutek.” – „Twoje ciało jest napięte, może to być złość.” – „Wyglądasz na zmęczonego – może potrzebujesz odpoczynku?” – „Twoje brwi są ściągnięte – może coś jest dla ciebie trudne?” – „Odsuwasz miskę – wygląda na to, że jesteś najedzony.” – „Przytulasz misia – może potrzebujesz bliskości.” Używając języka osobistego, dobrą praktyką jest używanie sformułowań: <ul style="list-style-type: none"> – „Widzę..., czuję..., myślę...” – „Zastanawiam się, czy to jest...” – „Dla mnie to wygląda tak...”

Zabawy językowe i doświadczenia praktyczne:

1-2 latki:

- **Nazywanie podczas działania** – opiekun opisuje to, co dziecko robi: „Wrzucasz klocek. Klocek wpada do pudełka.”
- **Zabawy dźwiękonaśladowcze** – „Brum, brum” (samochód), „Muu” (krowa).
- **Wspólne oglądanie książeczek** – nazywanie obrazków, pokazywanie palcem.
- **Zabawy paluszkowe** – „Idzie rak...”, „Srocza kaszkę warzyła”.
- **Rymowanki i krótkie piosenki** z gestem.
- **Powtarzanie i rozszerzanie wypowiedzi dzieci** (np. dziecko: „pies”, opiekun: „Tak, pies biegnie”).

2-3 latki:

- **Zabawy w naśladowanie dźwięków i prostych zdań.**
- **Kończenie znanych rymowanek** (opiekun zostawia pauzę).
- **Zabawy tematyczne** (sklep, kuchnia, dom) – dialogi w zabawie.
- **Proste pytania otwarte:** „Co się stało?”, „Co robimy dalej?”.
- **Zabawy w opowiadanie** na podstawie obrazka lub sekwencji zdjęć.
- **Zabawy w „co zniknęło?”** – nazywanie przedmiotów.

Rozszerzanie wypowiedzi:

Dziecko: „Auto!”

Opiekun:

- „Auto. Widzisz czerwone auto.”
- „Tak, to auto jedzie szybko.”

Dziecko: „Moje!”

Opiekun:

- „Twoje. Chcesz mieć ten klocek tylko dla siebie.”
- „Mówisz ‘moje’, bo to jest dla ciebie ważne.”

Dziecko: „Nie!”

Opiekun:

- „Mówisz ‘nie’. Chcesz teraz przerwy.”
- „Słyszę ‘nie’. Coś jest dla ciebie nie w porządku.”

			<p>Dziecko: wskazuje przedmiot i patrzy na opiekuna</p> <p>Opiekun odzwierciedla sens:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Pokazujesz palcem. Chodzi ci o tę piłkę.” – „Widzę gest. Mówisz, że chcesz pomocy.” <p>Nazywanie doświadczeń u uczuć:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Zastanawiam się, czy czujesz radość.” – „Jak się teraz czujesz w środku? Czy to jest złość, czy coś innego?” – „Co mówi twoje brzuch/buźka/ręce?” – „Czy potrzebujesz teraz pomocy?” – „Czy chcesz być bliżej mnie, czy dalej?” – „To, co czujesz, jest dla mnie ważne.” – „Widzę łzy. Myślę, że możesz być smutny. Czy potrzebujesz teraz przytulenia czy chwili spokoju?” <p>Proponowanie rozwiązań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Możesz powiedzieć ‘tak’, ‘nie’ albo pokazać.” – „Ja spróbuję nazwać, a ty sprawdź, czy to pasuje.” <p>„Jeśli to nie to, poszukamy innych słów.”</p>
4.	<p>Rozmowy z dziećmi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzi codzienne, indywidualne i grupowe rozmowy dostosowane do wieku dzieci, – używa pacynek, lalek i pluszaków, tworzy inscenizację, aby zachęcić dzieci do rozmowy; – rozmowy z dziećmi na temat tego, co jest aktualnie przedmiotem ich uwagi; – gdy dziecko nie odpowiada, opiekun kontynuuje podążanie za uwagą, bez presji – dopytuje dzieci o ich potrzeby w czasie codziennych czynności, tj. toaleta czy jedzenie – używa pytań otwartych pobudzających myślenie i wyrażanie emocji – opisuje sytuacje zamiast oceniać 	<p>Rozmowy na temat aktualnych zainteresowań dzieci:</p> <p>„Zatrzymałeś się przy oknie. Patrzysz na ten samochód?”</p> <p>„Widzę, że długo patrzysz przez okno. Co widzisz?”</p> <p>„Układasz klocki jeden na drugim. Co budujesz?”</p> <p>„Ten klocek jest teraz na samej górze. Jak chcesz to dalej ułożyć?”</p> <p>„Zatrzymałeś się przy piłce. Co teraz chcesz dalej zrobić?”</p> <p>„Twoja ręka robi długą linię. Co tu powstaje?”</p> <p>„Możesz mi pokazać palcem.”</p> <p>„Widzę, że patrzysz w ciszy.”</p> <p>„Będę tu, jeśli zechcesz powiedzieć.”</p> <p>Dopytywanie o potrzeby dzieci:</p> <p>„Widzę, że kręcisz się. Czy twoje ciało mówi, że chce do toalety?”</p> <p>„Czy chcesz, żebym pomogła, czy spróbujesz sam?”</p> <p>„Czy chcesz spróbować, czy wolisz tylko popatrzeć?”</p> <p>„Czy wolisz ciepłą czy chłodniejszą wodę?”</p> <p>„Czy chcesz myć ręce sam czy razem?”</p> <p>„Czy wolisz ubrać najpierw buty czy kurtkę?”</p> <p>„Chcę wiedzieć, co jest dla ciebie ważne.”</p> <p>„Możesz powiedzieć ‘tak’, ‘nie’ albo pokazać.”</p>

		<p>– zachęca do nazywania myśli, uczuć i działań, dając czas na reakcję,</p> <p>– wspiera dialog w duchu równej godności (Juul).</p>	<p>gdy dziecko nie odpowiada, opiekun nie naciska, tylko oferuje wsparcie</p> <p>„Widzę, że trudno teraz odpowiedzieć. Zgłoś się, gdy będziesz gotowy.”</p> <p>„Będę obok, jeśli będziesz mnie potrzebować.”</p> <p>„Możemy spróbować później.”</p> <p>Używanie pytań otwartych:</p> <p>„Jak się teraz czujesz?”</p> <p>„Widzę łzy. Co cię teraz martwi?”</p> <p>„Jak chcesz się teraz bawić?”</p> <p>„Co tu powstało?”</p> <p>„Co możemy zrobić, żeby było dobrze dla ciebie i dla innych?”</p> <p>„Co się tu się wydarzyło? Jak możemy to rozwiązać razem?”</p> <p>„Jak myślisz, co by ci teraz pomogło?”</p> <p>gdy dziecko nie odpowiada, opiekun może zakomunikować swoją obecność i gotowość do komunikacji</p> <p>„Jeśli chcesz, możesz mi pokazać.”</p> <p>„Możesz mi powiedzieć albo nie.”</p> <p>„Jestem tu i słucham.”</p> <p>gdy dziecko nie odpowiada, opiekun może też delikatnie nazwać hipotezę, bez narzucania</p> <p>„Zastanawiam się, czy jesteś teraz smutny?”</p> <p>„Myślę, że mogło być to trudne.”</p> <p>„Może potrzebujesz chwili spokoju?”</p> <p>Komunikat oceniający:</p> <p>„Jesteś niegrzeczny/zły”</p> <p>„Przesadzasz”/„Nic się nie stało”</p> <p>„Źle się zachowujesz.”</p> <p>„Znowu rozrzuciłeś zabawki.”</p> <p>Komunikat opisujący sytuację (fakty, bez etykiet):</p> <p>„Widzę zabawki na podłodze.”</p> <p>„Klocki leżą na podłodze, a pudełko jest puste.”</p> <p>„Farba jest teraz na kartce i na stole.”</p> <p>„Piłka poleciała w stronę okna.”</p> <p>„Zbudowałeś wysoki komin, a teraz przewrócił się”</p> <p>„Biegasz bardzo szybko między dziećmi.”</p> <p>„Twoje ciało jest napięte. Widzę, że zaciskasz pięści.”</p> <p>„Słyszę głośny krzyk/płacz”</p>
5.	<p>Komunikowanie się dzieci ze sobą i personelem</p>	<p>– towarzyszenie dzieciom, kiedy coś ustalają między sobą;</p> <p>– wspieranie komunikowania się dzieci ze sobą oraz</p>	<p>Towarzyszenie dzieciom, kiedy ustalają coś między sobą:</p> <p>1. Wypowiedzi obserwacyjne i neutralne (bez ocen)</p> <p>– „Słyszę, że ustalacie, kto będzie dziś prowadził zabawę.”</p>

	<p>personalem (zabawy w telefon, w przyjęcie, w dom);</p> <ul style="list-style-type: none"> - towarzyszenie dzieciom w zabawach i częste komentowanie tego co one robią; - zachęcanie dzieci do aktywnego udziału we wspólnym czytaniu książek, słuchaniu tekstów, utworów; - kultywowanie rytuałów w ciągu dnia – czytania (ulubiona książka, ulubione rymowanki), zabaw muzyczno-ruchowych; - opowiadanie książek z obrazkami (<i>Pokaż gdzie jest.....</i>). - tworzy sytuacje umożliwiające dzieciom komunikację w grupie, poprzez organizację pracy własnej i przygotowane otoczenie - modeluje, jak prosić, dziękować, wyrażać potrzeby i emocje podczas czynności codziennych - reaguje na konflikty wspierając autonomię dzieci i ucząc negocjacji - zachęca do wyrażania opinii i proponowania rozwiązań w zabawach grupowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - „Widzę, że oboje macie różne pomysły na to, jak zagrać.” <p>2. Wypowiedzi pokazujące zrozumienie uczuć</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Wygląda na to, że jesteś trochę rozczarowany, bo chciałeś być pierwszy.” - „Wydaje mi się, że czujesz się podekscytowany tym pomysłem.” <p>3. Wypowiedzi wspierające wyrażanie potrzeb</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Czy możesz mi powiedzieć, czego potrzebujesz w tej sytuacji?” - „Jakie rozwiązanie sprawiłoby, że oboje będziecie zadowoleni?” <p>4. Wypowiedzi zachęcające do współpracy</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Jak możemy wymyślić sposób, żeby oboje mogli spróbować?” - „Możecie porozmawiać o tym, co dla każdego z was jest ważne?” <p>5. Wypowiedzi refleksyjne / parafraza</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Słyszę, że chciałbyś być pierwszy, a ty chciałbyś poczekać na swoją kolej – dobrze rozumiem?” - „Chcecie, żeby zabawa była sprawiedliwa dla wszystkich?” <p>Zachęcanie dzieci do aktywnego udziału we wspólnym czytaniu książek, słuchaniu tekstów, utworów:</p> <p>1. Obserwacja i opis sytuacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Widzę, że patrzysz na obrazki w książce z dużym zainteresowaniem.” - „Słyszę, że lubisz rytm tej piosenki, kiedy ją razem śpiewamy.” <p>2. Wyrażanie uczuć i odzwierciedlanie emocji dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Wygląda na to, że jesteś podekscytowany tym fragmentem.” - „Wydaje mi się, że ten tekst Cię rozśmieszył – tak?” <p>3. Pytania otwarte, wspierające wybór i aktywność</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Chcesz przeczytać teraz sam kilka zdań, czy wolisz, żebym ja czytał?” - „Co byś chciał zrobić, żeby ta historia była jeszcze ciekawsza?” - „Czy chciałbyś podzielić się, co Ci się najbardziej podobało w tym utworze?” <p>4. Wspieranie współpracy i kreatywności</p>
--	--	--

- „Możemy razem wymyślić zakończenie tej opowieści – jak myślisz, co by się mogło wydarzyć?”
 - „Chcesz, żebyśmy narysowali scenę z książki i opowiedzieli o niej innym?”
- 5. Refleksja i parafraza (pokazanie, że słuchamy)**
- „Słyszę, że najbardziej podobał Ci się fragment o przygodach kota – dobrze rozumiałam?”
 - „Czujesz się ciekawie, bo książka opowiada coś nowego, co wcześniej nie znałeś – tak?”
- Tworzenie sytuacji umożliwiających dzieciom komunikację w grupie:**
- **Koszyk skarbów** – dzieci wspólnie eksplorują różne przedmioty, nazywają je, pokazują sobie nawzajem i komentują swoje odkrycia.
 - **Zabawy klockami** – dzieci budują wspólnie konstrukcje, dzielą się pomysłami, proszą o podanie elementów i opisują swoją pracę.
 - **Zabawy tematyczne** – np. „sklep”, „kuchnia”, gdzie dzieci odgrywają role i porozumiewają się przydzielając zadania i opisując czynności.
 - **Zabawy z piłką** – turlanie, podawanie piłki w kręgu, komentowanie akcji („Teraz twoja kolej!”, „Piłka idzie do Ani”).
 - **Zabawy wodą lub piaskiem w grupie** – wspólne przesypywanie materiałów, komentowanie działań kolegów, zadawanie pytań i obserwowanie efektów.
 - **Sprzątanie po zabawie** – dzieci dzielą się zadaniami i rozmawiają („Podaj mi klocek”, „Teraz odkładam piłki”).
 - **Przygotowywanie posiłku, np. podczas piątkowego bufetu śniadaniowego lub zajęć kulinarnych** – dzieci mogą nakładać jedzenie, prosić o pomoc, opisywać smaki i dzielić się wrażeniami („Chcę marchewkę”, „Lubię jabłko”).
 - **Czytanie książki w kręgu** – dzieci komentują ilustracje, naśladują dźwięki, opowiadają własne historie.
- Modelowanie wyrażania potrzeb i uczuć:**
- Prośba o pomoc: „Widzę, że klocek spadł. Chcę ci pomóc. Czy chcesz, żebym podał ci klocek?”
 - Wyrażanie emocji: „Słyszę, że krzyczysz. Twoje ciało jest napięte. Chcesz przytulenia?”, „Wyglądasz na smutnego, bo

			<p>wieża się przewróciła. Chcesz mi powiedzieć, co czujesz?”</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dziękowanie: „Dziękuję, że podałeś mi piłkę. Bardzo mi pomogłeś!” – Wyrażanie potrzeb: „Widzę, że masz mokre rączki. Chcesz ręcznik, żeby je wytrzeć?” <p>Reagowanie na konflikty:</p> <p>1. Obserwacja i opis sytuacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Widzę, że oboje chcecie dziś używać tego samego samochodu do zabawy.” – „Słyszę, że macie różne pomysły na to, w co teraz grać.” <p>2. Odzwierciedlanie uczuć</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Wygląda na to, że jesteś zdenerwowany, bo chciałeś być pierwszy.” – „Wydaje mi się, że czujesz się smutny, że musisz poczekać na swoją kolej.” <p>3. Zachęcanie do wyrażania potrzeb</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Co jest dla ciebie najważniejsze w tej sytuacji?” <hr/> <ul style="list-style-type: none"> – „Co by sprawiło, żeby oboje czuli się dobrze?” <p>4. Wspieranie negocjacji i szukania kompromisu</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Jak możemy zrobić, żeby oboje mogli spróbować?” – „Może ustalicie kolejność, która byłaby sprawiedliwa dla każdego?” – „Czy chcecie razem wymyślić nowe rozwiązanie, które wam obojgu pasuje?” <p>5. Refleksja i parafraza</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Słyszę, że chcesz być pierwszy, a ty chcesz poczekać na swoją kolej – dobrze rozumiem?” <p>„Chcecie znaleźć sposób, żeby zabawa była przyjemna dla obu stron?”</p>
6.	<p>Aktywny udział we wspólnym czytaniu i słuchaniu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – regularnie organizuje wspólne czytanie, oglądania ilustracji i słuchanie opowiadań dostosowanych do wieku, – opowiadanie dzieciom różnych historii i bajek; – pokazywanie i opisywanie ilustracji w książkach, zachęcanie do rozmowy na temat treści i ilustracji; – umożliwia komentowanie, przewidywanie, odpowiadanie na pytania związane z treścią, 	<p>Zachęcanie do komentowania książek/ilustracji:</p> <p>1. Obserwacja / opis sytuacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Widzę, że patrzysz na obrazek kota.” – „Słyszę, że śmiejesz się przy tym obrazku.” <p>2. Odzwierciedlanie uczuć</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Wygląda na to, że ten piesek ci się podoba – tak?” – „Wydaje mi się, że ten kolor sprawia, że jesteś ciekawy.” <p>3. Zachęcanie do wyrażania wrażeń</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Co tu widzisz?” – „Co myślisz o tym obrazku?” – „Czy możesz pokazać palcem, co ci się najbardziej podoba?”

	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pytania otwarte zachęcające do wyrażania opinii i uczuć, – używa książek sensorycznych i Montessori, angażując różne zmysły, – umożliwia dzieciom samodzielny wybór książek i materiałów do słuchania. 	<p>4. Wspieranie eksploracji i ciekawości</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Jak myślisz, co robi ta postać?” – „Co by się stało, gdyby kotek poszedł tam?” – „Możemy wymyślić razem historię o tym obrazku – chcesz spróbować?” <p>5. Refleksja / parafraza</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Słyszę, że myślisz, że kotek jest zabawny – dobrze zrozumiałam?” – „Czujesz radość, kiedy patrzysz na kolorowe obrazki – tak?” <p>1. Pytania o to, co dziecko widzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Co tu jest?” – „Jakie kolory widzisz?” – „Kto tu jest?” – „Co robi ta postać?” <p>2. Pytania o uczucia i wrażenia</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Jak się czujesz, kiedy patrzysz na ten obrazek?” – „Czy to Ci się podoba, czy nie?” – „Co Cię tu rozśmiesza?” <p>3. Pytania o skojarzenia i pomysły</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Co mogłoby się teraz wydarzyć?” – „Jak myślisz, co powie kotek/psik/bohater?” – „Co byś zrobił na jego miejscu?” <p>4. Pytania zachęcające do opowiadania historii</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Możemy wymyślić, co się dalej stanie?” – „Jak ta historia mogłaby się skończyć?” – „Co się stało wcześniej, zanim tu przyszli?” <p>5. Pytania wspierające autonomię dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Co chcesz pokazać palcem?” – „Co byś chciał przeczytać/przyjrzeć się teraz?”
--	--	--

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU W ZAKRESIE WSPIERANIA ROZWOJU FIZYCZNEGO DZIECI

Celem pracy personelu jest wspieranie wszechstronnego rozwoju fizycznego dzieci poprzez aktywności ruchowe, manipulacyjne i sensoryczne, które angażują wszystkie zmysły, wspierają motorykę małą i dużą, koordynację, równowagę oraz świadomość własnego ciała. Praca opiera się na założeniach pedagogiki Marii Montessori, Rodzicielstwa Bliskości, NVC, podejścia Jaspiera Juula oraz wychowania bez kar i nagród.

1. WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU, KTÓRE WSPIERAJĄ ROZWÓJ FIZYCZNY DZIECI			
Lp	Obszar	Działania podejmowane przez opiekunów (wskazówki metodyczne)	Przykłady aktywności z dziećmi
1.	Rozwój motoryki małej z uwzględnieniem koordynacji wzrokowo-ruchowej	<ul style="list-style-type: none"> – stwarza dzieciom możliwość ćwiczenia sprawności rąk, dłoni i palców, w szczególności przez zostawienie im czasu na zabawę i manipulację; – umożliwianie dzieciom ćwiczenia koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. podczas jedzenia, ubierania się i codziennych czynności. – udostępnia dzieciom proste materiały do manipulacji (chwywania, przekładania, nawlekania, sortowania, wkładania i wyjmowania); – prezentuje powoli i jasno, jak dziecko może wykonać ruch; – obserwuje i podpowiada dzieciom, jak poprawić precyzję i siłę chwytu, – zachęca dziecko do samodzielnego działania: „Spróbuj sam, jestem obok”; – stosuje pozytywne komunikaty wzmacniające motywację wewnętrzną 	<p style="text-align: center;">Aktywności 1–2 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> – wkładanie i wyjmowanie elementów z pojemników, – pudełka Montessori z otworami – manipulacja dużymi klockami – różowa wieża (swobodne układanie) – brązowe schody (swobodne układanie) – duże kołki do wkładania – pudełka z szufladą i kulką/monetą – przekładanie elementów z miski do miski – przesypywanie ziaren, kaszy, piasku, wody (ręką, kubeczkami, łopatką) – sortowanie 2 kolorów – przyczepianie i odczepianie (rzepy, duże klamerki), – ramki manipulacyjne – rzepy, napy, duże guziki – włączanie prostych przycisków, – kosze skarbów – papier: chwywanie, darcie, zgniatanie – malowanie farbami palcami lub stemplowanie – ugniatanie (np. ciastolina, masa solna) – praca w Kącikach Artystycznych

		<ul style="list-style-type: none"> – w miarę możliwości umożliwia dzieciom wielokrotne powtarzanie i ćwiczenie konkretnych umiejętności ruchowych tak długo, jak długo są tym zainteresowane; – stosuje proste, wspierające komunikaty (bez oceniania dziecka), np. „Widzę, że się starasz”. 	<p style="text-align: center;">Aktywności 2–3 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> – duże koraliki do nawlekania – wkładanie kołków w otwory – wbijanie kołków – przyczepianie i odczepianie (klamerki, spinacze) – wkładanie klocków w odpowiednie otwory – tablice z kołkami do nakładania gumek – ramki Montessori – np. guziki, zamki, sznurowanie – przesypywanie ziaren, kaszy, piasku, wody (łyżką, z wykorzystaniem lejka); – zabawy z wodą (przelewanie: z naczynia do naczynia, za pomocą pipety, łyżkowanie; nalewanie); – układanki – zabawa klockami (budowanie celowe) – brązowe schody Montessori – różowa wieża Montessori – układanki Montessori (dopasowywanie) – sortowanie według koloru, kształtu, faktury, zapachu – kolorowe cylindry Montessori – bloki cylindrów Montessori – bryły geometryczne Montessori – malowanie pędzlem – lepienie, wałkowanie, formowanie z plasteliny/ciasta – papier: składanie, zgniatanie, darcie, próby cięcia nożyczkami, wyklejanie
2.	<p style="text-align: center;">Rozwój percepcji zmysłowej</p> <p style="text-align: center;">(wzroku, słuchu, węchu, dotyku, smaku)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – umożliwia dzieciom codzienny kontakt z materiałami dotyczącymi zmysłów (angażujące wzrok, słuch, węch, dotyk i smak) – organizuje w ciągu dnia różnorodne aktywności sensoryczne, stosownie do potrzeb dzieci; – zapewnia dostęp do wody, piasku, ciastoliny, naturalnych materiałów o różnorodnej fakturze i zapachu oraz materiałów dźwiękowych; 	<p style="text-align: center;">Aktywności 1–2 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> – przesypywanie dużych elementów – sortowanie dużych elementów według koloru – przesypywanie piasku, – przelewanie wody (duże dzbanki, miski) – zabawy wodą, piaskiem i błotem – pudełka z otworami (wrzucanie dużych elementów); – pudełka z szufladką (zarówno z monetą, jak i z kulką); – kosze skarbów (Treasure Basket) – najlepiej z naturalnymi materiałami; – butelki sensoryczne – puszki dźwiękowe – puszki wagowe – tabliczki dotykowe (szorstkie / gładkie)

	<ul style="list-style-type: none"> – proponuje krótkie, jasne zabawy angażujące i integrujące różne zmysły – opisuje doświadczenia sensoryczne słowami, wzbogacając słownictwo dzieci, np. „Dotknij, ta tkanina jest miękka”, „To pachnie słodko, czujesz?” – wspiera samodzielne odkrywanie i porównywanie doznań zmysłowych, szanując tempo dziecka, – udostępnia doświadczenia sensoryczne angażujące wzrok, słuch, węch, dotyk i smak – dbanie o prawidłową dietę sensoryczną dzieci, w taki sposób, aby natężenie dźwięków lub bodźców wzrokowych nadmiernie nie pobudzało układu nerwowego dzieci; – nie używa się muzyki lub radia jako stałego tła akustycznego (słuchanie muzyki musi być intencjonalne i powinna towarzyszyć temu uwaga) – tworzy stacje sensoryczne w sali i na świeżym powietrzu, zapewniając bezpieczeństwo i możliwość wyboru aktywności. 	<ul style="list-style-type: none"> – dotykane różnych faktur: miękkie, szorstkie, gładkie (np. pudełko z tkaninami, kostki sensoryczne); – książeczki sensoryczne; – ramki manipulacyjne (rzepy, zatrzaski, suwaki – uproszczone) – słuchanie i odtwarzanie dźwięków – słuchanie dźwięków: grzechotki, bębenki, odgłosy natury – zabawy z instrumentami – dzwonki Montessori – swobodne odkrywanie dźwięku – smakowanie/degustacja owoców i warzyw, – wąchanie kwiatów i ziół – malowanie rękami – obserwacja roślin i zwierząt
		<p style="text-align: center;">Aktywności 2–3 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> – sortowanie dużych elementów według określonej cechy (np. koloru, kształtu, faktury, zapachu); – kolorowe cylindry Montessori – różowa wieża Montessori; – brązowe schody Montessori; – czerwone belki Montessori; – bloki cylindrów; – pudełka do sortowania kształtów i kolorów – zestawy do dopasowywania (np. puszki szmerowe, puszki wagowe, puszki baryczne, kolorowe tabliczki); – przesypywanie ziaren, kaszy, piasku (np. z naczynia do naczynia, za pomocą łyżki); – zabawy z wodą (np. przelewanie: z naczynia do naczynia, za pomocą łyżki, za pomocą pipety, nalewanie, odławianie); – doświadczenia z wodą, piaskiem i błotem; – nawlekanie koralików i guzików; – ramki Montessori (np. rzepy, zatrzaski, guziki, zamki, sznurowanie); – dotykane tkanin (np. pudełko z tkaninami o różnej fakturze); – tabliczki dotykowe Montessori (parowanie faktur, stopniowanie szorstkości); – Tabliczki termiczne Montessori; – układanki sensoryczne – tory sensoryczne z różnymi fakturami – ścieżki sensoryczne z naturalnymi materiałami; – układanki sensoryczne

			<ul style="list-style-type: none"> – chodzenie po matach/torach fakturowych Montessori; – słuchanie instrumentów i dźwięków natury – testowanie smaków – degustacja owoców i warzyw – kosze skarbów (Treasure Basket) – najlepiej z naturalnymi materiałami; – prace w ogrodzie dydaktycznym
3.	<p>Rozwój motoryki dużej (motoryka, równowaga, koordynacja, czucie głębokie, orientacja w schemacie własnego ciała)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – organizuje aktywności ruchowe w sali i na świeżym powietrzu, wspierające bieganie, skakanie, wspinanie, balansowanie, rzucanie i łapanie – bawienie się z dziećmi w zabawy ruchowe, podążanie za tym co robią dzieci (np. turlanie, czworakowanie); – dostarcza dzieciom okazji do ćwiczenia siły i sprawności ruchowej; – tworzy tory przeszkód i ćwiczenia wymagające precyzji ruchów i orientacji przestrzennej, – modeluje ruchy, wspiera eksperymentowanie z różnymi sposobami pokonywania przeszkód, – organizuje aktywności proprioceptywne: nacisk, pchanie, podnoszenie, stabilizacja 	<p style="text-align: center;">Aktywności 1–2 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> – chodzenie po nierównej powierzchni – swobodne zabawy na zewnątrz – bieganie (krótkie dystanse, bez rywalizacji) – chodzenie po miękkich materacach – niska równoważnia – trójkąt Piklera – poziom niski – wspinanie na podesty – stopnie i rampy do wspinania – tory przeszkód (pokonywanie przeszkód, przechodzenie między prostymi przeszkodami) – chodzenie po szerokiej, niskiej belce – balansowanie na wałkach lub dużych piłkach – turlanie dużej piłki – rzucanie piłki oburącz (na krótką odległość) – sprzątanie zabawek do pojemników – ćwiczenia w parach (np. w z wykorzystaniem elementów Ruchu Rozwijającego W. Sherborne lub Metody Knillów); – popychanie i ciągnięcie zabawek – duże drewniane elementy do przetaczania – proste zabawy z piłkami – zabawy z wodą, piaskiem i błotem w piaskownicy, – kopanie w piaskownicy – prace w ogródku dydaktycznym

		<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ruchy i pozycje, wspierając świadomość własnego ciała – dostosowuje poziom trudności do wieku i możliwości dziecka – zachęca do zabaw zespołowych, szanując autonomię i granice dzieci, – zapewnia bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne, pozostając w pobliżu. 	Aktywności 2–3 lata	<ul style="list-style-type: none"> – bieganie – podskakiwanie obunóż (w miejscu, na trampolinach) – skoki z niskiej wysokości – tory przeszkód (proste i złożone) – równoważnie i wąskie belki do chodzenia – chodzenie po śladzie – ciągnięcie i pchanie wózków – turlanie; – huśtanie (np. na huśtawce, w kocu, w chuście Klanzy) – przechodzenie przez tunel; – otulanie kocem (np. zawijanie w naleśnik); – masażyki. – wspinanie na podesty – stopnie i rampy do wspinania – zabawy piłką (rzucanie, łapanie, turlanie) – kopanie piłki – ćwiczenia w parach (Ruch Rozwijający W. Sherborne, Metoda Knillów) – proste zabawy zespołowe – duże krążki i bloki do układania – zabawy z wodą, piaskiem i błotem w piaskownicy, – kopanie w piaskownicy – grabienie liści – prace w ogródku dydaktycznym
--	--	--	----------------------------	--

**WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU
UMOŻLIWIAJĄCE DZIECIOM DZIAŁANIA TWÓRCZE
ORAZ DOSTĘP DO WYTWORÓW KULTURY.**

Celem pracy personelu jest umożliwienie dzieciom samodzielnego, aktywnego i bezpiecznego wyrażania siebie poprzez działania twórcze oraz rozwijanie wrażliwości na wytwory kultury.

Obszar 1: Działania twórcze w żłobku			
Obszar	Działania personelu	Przykłady aktywności dzieci	Niezbędne warunki
Swobodne działania twórcze	<ul style="list-style-type: none"> – Opiekun organizuje przestrzeń do swobodnych działań twórczych, w której dzieci mogą wybierać materiały i techniki zgodnie z własnymi potrzebami i zainteresowaniami; – Zachęca do spontanicznej ekspresji bez narzucania form i efektów końcowych; – Wspiera proces twórczy zamiast oceniać rezultat (bez kar i nagród). 	<ul style="list-style-type: none"> – Samodzielnie wybierają materiały i decydują o sposobie pracy; – Realizują własne pomysły bez presji na efekt końcowy; – Tworzą spontaniczne prace inspirowane własnymi doświadczeniami. 	<ul style="list-style-type: none"> – bezpieczna, dostępna przestrzeń robocza w postaci Kącika Plastycznego w sali grupy, dostosowana do działań brudzących; – Stały dostęp do materiałów artystycznych, naturalnych i sensorycznych. – materiały ułożone na niskich półkach zgodnie z zasadą „przygotowanego otoczenia”; – możliwość swobodnego dostępu do stanowisk pracy.
Różnorodność materiałów twórczych	<ul style="list-style-type: none"> – Udostępnia zróżnicowane materiały: plastyczne, muzyczne, teatralne, konstrukcyjne, naturalne i sensoryczne. – Zapewnia materiały manipulacyjne: glina, drewno, tkaniny, przedmioty codziennego użytku. – Dbą o bezpieczeństwo i estetykę prezentowanych materiałów. – Stosuje elementy sensoplastyki – oferuje materiały o różnej 	<ul style="list-style-type: none"> – Eksperymentują z różnymi fakturami i technikami. – Tworzą konstrukcje, rzeźby, obrazy, improwizacje muzyczne i ruchowe. – Korzystają z naturalnych materiałów (kamienie, patyki, liście). – malowanie palcami, pędzlami, gąbkami; – mieszanie kolorów na tackach; – lepienie z gliny, masy solnej, plasteliny; – wyklejanie materiałami naturalnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dostęp do materiałów plastycznych, naturalnych i manipulacyjnych. – Różnorodne media twórcze: farby, glina, instrumenty, rekwizyty teatralne. – Materiały do sensoplastyki (bezpieczne, nietoksyczne). – Estetyczne kosze, tace i pojemniki do segregacji materiałów.

	fakturze, zapachu, temperaturze i konsystencji (np. mąka, ryż, galaretka, kisiel, makarony, masy sensoryczne).		
Eksperymentowanie i proces twórczy	<ul style="list-style-type: none"> – Zachęca do prób, poszukiwań i eksperymentów bez sugerowania właściwego rozwiązania; – Nie ocenia, nie porównuje prac dzieci, unika pochwał warunkowych; – Chroni proces twórczy przed pośpiechem; – Zapewnia atmosferę akceptacji dla wszystkich form twórczego wyrazu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Malują palcami, pędzlami, gąbkami na dużych powierzchniach; mieszają kolory; – zabawy z ciastem i innymi miękkimi materiałami, tj. lepienie z gliny, masy solnej, plasteliny; – Budują konstrukcje z klocków, patyków, pudełek, materiałów recyklingowych; – wyklejanie materiałami naturalnymi; – taniec, improwizacje przy muzyce; – wspólne śpiewanie piosenek i tańczenie; – improwizacje muzyczne; – współtworzenie z dziećmi własnych instrumentów dźwiękowych (rurki z przesypującymi się elementami, szeleszczące papierki); – zabawa w orkiestrę – granie na różnych instrumentach wydających dźwięki; – powtarzanie wierszyków; – pacynki, teatrzyk, odgrywanie ról; – umożliwianie tworzenia konstrukcji z małych i dużych elementów; 	<ul style="list-style-type: none"> – Czas na długotrwałe eksperymentowanie i powracanie do pracy; – Miejsce, w którym można bezpiecznie brudzić i swobodnie działać; – Możliwość zabezpieczenia prac dziecka w trakcie ich powstawania.
Komunikacja wspierająca	<ul style="list-style-type: none"> – Stosuje empatyczne komunikaty opisujące doświadczenia dziecka, np. „Widzę, że używasz dużo czerwonego – opowiesz mi o swoim obrazku?”; 	<ul style="list-style-type: none"> – Opowiadają o swoich pracach i procesie tworzenia; – Wyrażają emocje związane z działaniem twórczym; – Uczą się stosować język opisu zamiast oceny. 	<ul style="list-style-type: none"> – Spokojna atmosfera sprzyjająca rozmowie i refleksji; – Przy każdej z sal grup znajduje się Przestrzeń do ekspozycji prac i rozmowy o nich;

	<ul style="list-style-type: none"> –Pyta o intencje dziecka („O czym jest Twój obrazek?”); –Wspiera rozwój językowy, opisując proces bez oceny („Przeciąłeś papier na bardzo długie paski – ciekawe!”); –Odczytuje potrzeby dziecka i reaguje z empatią. 		<ul style="list-style-type: none"> – Obecność kompetentnego, empatycznego dorosłego, który wspiera, ale nie ingeruje w twórcze decyzje dziecka.
Autonomia i samodzielne planowanie	<ul style="list-style-type: none"> –Organizuje w salach stałe, dostępne dla dzieci kącki plastyczne, wyposażone w bezpieczne materiały do samodzielnego użycia. –Wspiera autonomię dzieci w decydowaniu, kiedy zaczynają, jak pracują i kiedy kończą aktywność. –Pozwala dzieciom samodzielnie organizować miejsce pracy i sprzątać po sobie zgodnie z Montessori. –Towarzyszy bez ingerencji, obserwuje i wspiera w razie potrzeby. 	<ul style="list-style-type: none"> – Planowanie własnych działań twórczych; – Samodzielne przygotowanie miejsca pracy i dobór narzędzi; – Kończenie pracy w wybranym przez siebie momencie; – Odpowiedzialne sprzątanie i odkładanie materiałów na miejsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – Jasne, dostępne miejsca do przechowywania materiałów i prac; – Narzędzia i materiały przystosowane do małych rąk; – Kącki twórczości w każdej sali z dużymi arkuszami papieru, materiałami plastycznymi i manipulacyjnymi; – Otoczenie zachęcające do samodzielności i uporządkowania; – Jasne zasady bezpieczeństwa w pracy z materiałami i masami sensorycznymi.

Obszar 2: Dostęp do wytworów kultury			
Obszar	Działania personelu	Przykłady aktywności dzieci	Niezbędne warunki
Kontakt z różnorodnymi wytworami kultury	<ul style="list-style-type: none"> – Zapewnia dzieciom kontakt z różnorodnymi wytworami kultury o wysokiej jakości artystycznej: muzyką, obrazami, fotografiami, rzeźbą, literaturą, teatrykiem, filmami edukacyjnymi – Dobiera materiały odpowiednie rozwojowo i estetycznie. 	<ul style="list-style-type: none"> – udział w teatrykach w wykonaniu opiekunów lub zaproszonych artystów; – słuchanie muzyki na żywo (np. gry na instrumencie); – słuchanie muzyki różnych kultur i epok (w tym również muzyki ludowej i klasycznej); – oglądanie reprodukcji dzieł sztuki (m.in. malarstwa, rzeźby, fotografii); 	<ul style="list-style-type: none"> – kącik kultury: książki, reprodukcje, muzyka, instrumenty, materiały sensoryczne; – dostępne estetyczne ekspozycje dzieł i materiałów.

	<ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie, żeby muzyka jakiej słuchają dzieci była wysokiej jakości (zarówno chodzi o jakość odtwarzania jak i repertuar); – Przygotowuje i dba o kącik kultury – z książkami, ilustracjami, instrumentami, rekwizytami teatralnymi. – zapewnienie dzieciom dostępu do książek z szatą graficzną wysokiej jakości oraz do albumów ze zdjęciami; – umożliwienie dzieciom aktywności twórczej na zewnątrz budynku – w naturze. 	<ul style="list-style-type: none"> – kontakt z książkami o wysokich walorach artystycznych (graficznie i językowo). – Oglądają krótkie filmy edukacyjne dostosowane do wieku. 	
Doświadczenie kultury zgodnie z Montessori	<ul style="list-style-type: none"> – Organizuje doświadczenia kulturowe w duchu Montessori – umożliwiając bezpośrednie poznawanie (dotykanie, słuchanie, obserwację). – Udostępnia materiały na wysokości dziecka, wspierając samodzielny wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wybierają materiały zgodnie z zainteresowaniem. – Eksplorują strukturę, dźwięk, fakturę materiałów kulturowych. – Korzystanie z książek sensorycznych, książek obrazkowych i audiobooków. – Odkrywają ekspozycje w swoim tempie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Estetyczne, uporządkowane otoczenie. – Materiały dostępne dla dziecka (niska półka, kosze, tace).
Wprowadzanie opisów, kontekstów i nazw	<ul style="list-style-type: none"> – Przedstawia dzieła, artystów i pojęcia w prosty, zrozumiały sposób. – Stosuje język NVC, unika ocen, zachęca do własnych odczuć dziecka. – Inspirowany Juulem, towarzyszy, nie narzuca interpretacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – Zadają pytania dotyczące dzieł i materiałów. – Dzielą się swoimi odczuciami i skojarzeniami. – Rozwijają słownictwo poprzez naturalną rozmowę. 	<ul style="list-style-type: none"> – Cicha przestrzeń na rozmowy i prezentację materiałów. – Karty obrazkowe, podpisy, zdjęcia twórców (w formie dostosowanej do wieku).
Refleksja, rozmowa, dialog	<ul style="list-style-type: none"> – Zamiast oceniać, opisuje fakty i obserwacje („Widzę, że patrzysz na ten kolor...”). – Wprowadza opisy i nazwy dzieł, kompozytorów, artystów 	<ul style="list-style-type: none"> – Opisują, co widzą, słyszą i czują. – Wyrażają emocje: radość, zaniepokojenie, spokój, zdziwienie. – Rozmawiają o podobieństwach, różnicach, skojarzeniach. 	<ul style="list-style-type: none"> – Komfortowa przestrzeń do wspólnego oglądania, słuchania i rozmowy. – Materiały zachęcające do dialogu (obrazy, instrumenty, książki).

	<p>w sposób dostosowany do wieku dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zachęca do wyrażania emocji, preferencji i spostrzeżeń (NVC). – Modeluje uważną komunikację. 		
<p>Tworzenie własnych interpretacji i reakcji twórczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Inspiruje do działań twórczych (malowanie, ruch, muzyka, teatr). – Nie ocenia, wspiera proces twórczy, a nie efekt końcowy. – Zauważa i nazywa wysiłek oraz intencje dziecka (NVC). 	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzą prace plastyczne inspirowane sztuką. – Improvizują ruch, dźwięk, rytmy. – Biorą udział w prostych scenkach, teatrzykach, zabawach symbolicznych. – Organizują mini-wystawy swoich prac. 	<ul style="list-style-type: none"> – Materiały plastyczne i sensoryczne. – Proste rekwizyty teatralne, pacynki, chusty, elementy do inscenizacji. – Miejsce do ekspozycji prac dzieci.

**LISTA DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH
SAMODZIELNOŚĆ I DOBROSTAN DZIECI PODCZAS POSIŁKÓW**

2. AKTYWNOŚCI WSPIERAJĄCE KOORDYNACJĘ, RÓWNOWAGĘ I ŚWIADOMOŚĆ CIAŁA			
Lp.	Obszar	Działania podejmowane przez opiekunów (wskazówki metodyczne)	Oczekiwane rezultaty u dzieci
1.	Przygotowanie dzieci do posiłku	<ul style="list-style-type: none"> – Uprzedzanie dzieci o zbliżającej się porze posiłku z odpowiednim wyprzedzeniem, umożliwiając im dokończenie innych aktywności; – W miarę możliwości zapraszanie dzieci do wspólnego nakrywania do stołu i sprzątania po posiłku.. – Tworzenie spokojnej, przewidywalnej atmosfery przejścia od zabawy do posiłku, np. poprzez krótkie rytuały (np. piosenka, melodia zapowiadająca); 	<ul style="list-style-type: none"> – dzieci czują się bezpiecznie, gdy przebieg dnia jest dla nich przewidywalny (dotyczy to w szczególności małych dzieci, które nie rozumieją jeszcze pojęcia czasu); – maluchy lepiej znoszą zmiany aktywności, gdy są one wcześniej zapowiedziane; – rozwijają poczucie odpowiedzialności i sprawczości, poprzez udział w przygotowaniach do posiłków; – czują się częścią wspólnoty, współtworząc otoczenie.
2.	Budowanie samodzielności podczas jedzenia	<ul style="list-style-type: none"> – Umożliwianie dzieciom jedzenia w ich indywidualnym tempie, bez presji i pośpiechu. – Respektowanie wyborów dziecka dotyczących jedzenia – zarówno rodzaju potraw (w granicach menu), jak i ilości. – Zerwanie z zasadą „czystego talerza”; wspieranie u dziecka umiejętności rozpoznawania sygnałów głodu oraz sytości. – Unikanie nagród i kar w kontekście jedzenia; wspieranie motywacji wewnętrznej. – Uważna obserwacja sygnałów werbalnych i niewerbalnych dziecka dotyczących apetytu, gotowości do próbowania i tempa jedzenia. – W miarę możliwości umożliwianie dzieciom samodzielnego nakładania jedzenia (np. piątkowy bufet śniadaniowy). – Zachęcanie dzieci, do samodzielnego jedzenia zgodnie z etapem rozwojowym; – Zapewnianie każdemu dziecku dostępu do łyżki i widelca, przy jednoczesnym pozwalaniu młodszym dzieciom na 	<ul style="list-style-type: none"> – dzieci rozwijają samodzielność w jedzeniu oraz rozwijają małą motorykę; – budują zdrową relację z jedzeniem oraz uczą się rozpoznawać sygnały płynące z własnego ciała; – czują, że ich decyzje i granice są respektowane; – stają się bardziej pewne siebie; – stają się bardziej otwarte na nowe smaki, struktury i konsystencje posiłków oraz chętniej próbują nowych rzeczy; – mniejsza liczba napięć i konfliktów podczas posiłków.

		<p>jedzenie rękami, jeśli to dla nich naturalny etap.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie dzieci z trudnościami w jedzeniu — karmienie za ich zgodą i przy aktywnym udziale dziecka. – Zapewnienie dzieciom, które nie jedzą jeszcze samodzielnie, karmienia w spokojnej atmosferze. 	
3.	Budowanie relacji i komunikacji podczas posiłku	<ul style="list-style-type: none"> – Umożliwianie dzieciom prowadzenia swobodnych rozmów przy stole, wspieranie naturalnych interakcji społecznych. – W miarę możliwości organizacyjnych – spożywanie posiłku przez personel razem z dziećmi, modelując zdrowe nawyki żywieniowe, kulturę zachowania się przy stole oraz budując poczucie wspólnoty – Proponowanie dzieciom potraw, nazywanie ich i omawianie składników w sposób spokojny, nieoceniający. – Rozmawianie z dziećmi o zdrowym odżywianiu poprzez dialog dopasowany do ich poziomu rozwojowego, bez moralizowania. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci rozwijają kompetencje społeczne i komunikacyjne w naturalnych sytuacjach. – Uczą się kultury jedzenia i zachowań przy stole poprzez obserwację dorosłych. – Wzrasta ich ciekawość kulinarna i gotowość do próbowania nowych potraw. – Posiłki stają się czasem budowania relacji i poczucia wspólnoty.
4.	Doświadczenia praktyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> – Umożliwianie dzieciom sadzenia i pielęgnowania ziół oraz warzyw, by budować świadomość pochodzenia żywności. – Włączanie dzieci w proste czynności kulinarne (mieszanie, przesypywanie, przygotowanie napojów), zgodnie z duchem Montessori – „pomóż mi zrobić to samodzielnie”. – Organizowanie okazji do sensorycznego poznawania produktów (zapachy, kształty, faktury). 	<ul style="list-style-type: none"> – Dzieci rozwijają ciekawość kulinarną oraz rozumieją, skąd pochodzi jedzenie. – Zwiększa się ich motywacja do próbowania nowych smaków. – Doskonają kompetencje motoryczne i praktyczne. – Uczą się współpracy i zaangażowania w codzienne czynności.
5.	Współpraca z rodzicami i specjalistami	<ul style="list-style-type: none"> – Zbieranie od rodziców informacji dotyczących preferencji, rytuałów, alergii, trudności i poziomu samodzielności dziecka podczas posiłków. – Zachęcanie rodziców do stosowania zasad zdrowego żywienia w domu, spójnych z podejściem żłobka. – Udostępnianie rodzicom przepisów, inspiracji kulinarnych i materiałów edukacyjnych dotyczących żywienia małych dzieci. – Systematyczna obserwacja zachowań żywieniowych dziecka; konsultowanie z rodzicami zaobserwowanych trudności. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko otrzymuje spójne wsparcie żywieniowe w domu i w żłobku. – Rodzice czują się partnerami w procesie budowania zdrowych nawyków. – Ewentualne trudności żywieniowe są szybciej zauważane i odpowiednio adresowane. – Dziecko korzysta z interdyscyplinarnego wsparcia, gdy jest to potrzebne.

		– Kierowanie rodziców do specjalistów (dietetyk, neurologopeda, gastrolog, psycholog), gdy zachowania wskazują na potrzebę pogłębionej diagnozy lub wsparcia.	
--	--	---	--

**LISTA DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH AUTONOMIĘ DZIECKA
PODCZAS CZYNNOŚCI HIGIENICZNYCH**

2. AKTYWNOŚCI WSPIERAJĄCE KOORDYNACJĘ, RÓWNOWAGĘ I ŚWIADOMOŚĆ CIAŁA			
Lp.	Obszar	Działania podejmowane przez opiekunów (wskazówki metodyczne)	Oczekiwane rezultaty u dzieci
1.	Komunikacja i przygotowanie dziecka do czynności higienicznych	<ul style="list-style-type: none"> – Informowanie dziecka o zamiarze wykonania czynności higienicznej (np. zmiana pieluszki), z pozostawieniem czasu na reakcję – zgodnie z zasadą „nic o dziecku bez dziecka”. – Używanie komunikatów w duchu porozumienia bez przemocy, jasnych, spokojnych, nieoceniających, wspierających poczucie bezpieczeństwa i zrozumiałości sytuacji. – Zapewnianie kontaktu wzrokowego i delikatnego, zapraszającego dotyku, aby dziecko czuło obecność opiekuna i mogło współuczestniczyć w czynności. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko czuje się bezpieczne i szanowane podczas czynności higienicznych. – Rozwija zaufanie do dorosłych oraz poczucie wpływu na sytuację. – Uczy się przewidywalności przebiegu czynności i lepiej je rozumie. – Chętniej współpracuje podczas zabiegów higienicznych.
2.	Wspieranie autonomii podczas korzystania z toalety / nocnika	<ul style="list-style-type: none"> – Przypominanie dzieciom o możliwości skorzystania z toalety lub nocnika bez wywierania presji; respektowanie decyzji dziecka dotyczącej skorzystania lub odmowy. – Wspieranie samodzielności dzieci w zakresie higieny zgodnie z etapem rozwoju <ul style="list-style-type: none"> – oferowanie pomocy tylko w razie potrzeby, bez wyręczania. – Towarzyszenie dziecku w treningu czystości w sposób nieoceniający, oparty na współpracy i szacunku („dziecko jest kompetentne”), z pełnym poszanowaniem gotowości rozwojowej i prawa do odmowy. – Zachęcanie dziecka do czynnego udziału w czynnościach (np. spuszczenie wody, pobranie papieru), na miarę jego możliwości. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko uczy się sygnalizować potrzeby fizjologiczne i stopniowo zwiększa samodzielność higieniczną. – Rozwija motywację wewnętrzną, a nie działa pod presją. – Zyskuje poczucie kompetencji, sprawczości i akceptacji. – Przebieg treningu czystości jest spokojny, wspierający i zgodny z indywidualnym tempem rozwojowym.
3.	Spójność działań opiekunów i współpraca w zespole	<ul style="list-style-type: none"> – Uzgadnianie na bieżąco w zespole metod wspierania dzieci w rozwoju higienicznym, tak aby dziecko doświadczało spójnych i przewidywalnych działań. – Ustalanie osoby odpowiedzialnej za komunikację z rodzicami oraz zbieranie informacji o nawykach i potrzebach higienicznych dziecka. – Dokumentowanie istotnych obserwacji dotyczących higieny dziecka (np. gotowość 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko doświadcza spójnego stylu wsparcia ze strony całego personelu. – Redukowane są sytuacje stresowe wynikające z różnic w podejściu opiekunów. – Proces nabywania samodzielności higienicznej przebiega stabilnie i przewidywalnie.

		do treningu czystości, sygnały, preferencje), aby cały zespół miał dostęp do aktualnych danych.	
4.	Współpraca i komunikacja z rodzicami	<ul style="list-style-type: none"> – Wymienianie z rodzicami bieżących informacji na temat postępów dziecka w zakresie czynności higienicznych (np. sygnalizowanie potrzeb, poziom samodzielności). – Uzgadnianie wspólnych strategii wspierania dziecka, aby środowisko domowe i żłobkowe były spójne i przewidywalne. – Przekazywanie informacji rodzicom w sposób empatyczny, nieoceniający, oparty na obserwacjach, zgodnie z zasadami NVC (w miarę możliwości organizacyjnych nie w obecności dziecka). 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko ma zapewnioną kontynuację wsparcia zarówno w domu, jak i w żłobku. – Zmniejsza się stres wynikający z niespójnych działań dorosłych. – Rodzice czują się partnerami w procesie nabywania samodzielności higienicznej dziecka.
5.	Poszanowanie emocji i integralności dziecka	<ul style="list-style-type: none"> – Niekaranie dzieci za załatwianie naturalnych potrzeb fizjologicznych, niezależnie od miejsca, czasu czy okoliczności (podejście bez kar i nagród). – Unikanie zawstydzania, komentowania i oceniania sytuacji, w których dziecko nie zasygnalizowało potrzeby. – Utrzymywanie atmosfery spokoju, wsparcia i bezwarunkowej akceptacji w każdej sytuacji związanej z higieną. – Reagowanie na napięcia dziecka z empatią („Widzę, że jest ci trudno”). 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko buduje zdrowe, pozbawione lęku podejście do własnego ciała i potrzeb fizjologicznych. – Czuje się akceptowane bez względu na sukcesy czy trudności w zakresie higieny. – Rozwija odporność emocjonalną i zaufanie do dorosłych.
6.	Sposób wykonywania czynności higienicznych	<ul style="list-style-type: none"> – Pytanie dziecka o zgodę i opowiadanie mu o tym co zaraz będzie się z nim działo. – Wykonywanie czynności higienicznych powoli, uważnie, bez pośpiechu, z troską o komfort fizyczny i emocjonalny dziecka. – Zachowywanie neutralności i akceptacji (nieokazywanie dzieciom werbalnie lub niewerbalnie niechęci, zniecierpliwienia czy dyskomfortu podczas czynności pielęgnacyjnych); – Zapraszanie dziecka do współuczestnictwa na miarę jego możliwości (np. podanie chusteczki, trzymanie ubranka), zgodnie z zasadą Montessori: „pomóż mi zrobić to samodzielnie”. – Stosowanie powtarzalnych, przewidywalnych kroków podczas czynności, aby zwiększać poczucie bezpieczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko staje się bardziej skłonne do współpracy podczas czynności higienicznych. – Rozwija motorykę, samodzielność i kontrolę nad własnym ciałem. – Czuje, że jego granice są szanowane, co wspiera regulację emocjonalną. – Buduje pozytywne doświadczenia związane z pielęgnacją.
7.	Kształtowanie nawyków higienicznych	<ul style="list-style-type: none"> – Codzienne wspieranie dzieci w rozwijaniu nawyku mycia rąk w szczególności: przed posiłkami, po skorzystaniu z toalety, po powrocie z dworu i zabawach brudzących. 	<ul style="list-style-type: none"> – Dziecko nabywa podstawowych nawyków higienicznych odpowiednich do swojego wieku;

		<ul style="list-style-type: none"> – Prezentowanie czynności mycia rąk krok po kroku i zachęcanie dzieci do wykonywania ich samodzielnie, bez pośpiechu i oceniania. – Umożliwianie dziecku wykonywania prostych etapów czynności (np. dozowanie mydła, zakręcanie kranu, wycieranie rąk) i zwiększanie ich zakresu wraz nabywaniem przez dziecko nowych umiejętności; – Stosowanie pomocy ułatwiających samodzielność (niskie umywalki, ręczniki papierowe, wizualne plany aktywności, np. mycia rąk, korzystania z toalety); 	<ul style="list-style-type: none"> – Stopniowo zwiększa się jego samodzielność, poczucie kompetencji i sprawstwa; – Podnoszenie poziomu samodzielności wpływa na kształtowanie pozytywnej samooceny dziecka i zmniejszenie poziomu lęku;
--	--	---	--

MIEJSCA CICHEGO WYPOCZYNKU DZIECI
(zdjęcia poglądowe)

